

ГАЛИЦКІИ

ПРИПОВѢДКИ

и

ЗАГАДКИ.

добуде
зôбрании го имѣня,
іи
ГРИГОРИМ ИЛЬКЕВИЧОМ.

У ВѢДНИ.
НАПЕЧАТАНО ЧЕРЕНКАМИ О. О. МЕХИТАРИСТÔВ.
1841.

ГАЛИЦКІИ ПРИПОВѢДКИ

И

ЗАГАДКИ

ЗÔБРАНІИ

ГРИГОРИМ ИЛЬКЄВИЧОМ.

У ВѢДНИ

напечатано черенками о. о. мехитаристôв.

1841.

ГАЛИЦКІИ
ПРИПОВѢДКИ

И

ЗАГАДКИ.

ЗÔБРАНІИ

ГРИГОРИМ ИЛЬКЄВИЧОМ.

У ВѢДНИ.

НАПЕЧАТАНО ЧЕРЕНКАМИ О. О. МЕХИТАРИСТÔВ.

1841.

ПРЕДИСЛОВІЄ.

Не так тѣшится погорѣлець, єсли блукаючися на згарищи знищенного обистя своєго, выдобуде акй дорогіи недогарки свого имѣня, як я 'м радовався, списуючи сіи народніи приповѣдки и загадки, в надѣѣ подати их честным читателям руським. — Тôлько-то лише, миліи краяне! нашои народности; тôлько-то, що в пѣсньох, обрядах, казках, приповѣдках и пр. осталося богатства из колишнього умѣнія и словесности давнои Словенщины и славного Галича!.. Є то скарб

народности, котрый в памяти и в сердцях вѣрного народа заховався; а котрого нѣ огонь, нѣ мечь бесчисленных ворогôв досягнути не мôг. Вам, любезніи краяне! посвящаю сей невеличкій, але дорогій подарок. Суть то правила предкôв наших, освящении довголѣтным досвѣдченьем, не раз гôрко окуплении недолею, а переказанî с поколѣня в поколѣнье, на внуки-правнуки для пересторогі и поученія; суть то памятники дѣяній правôтцѣв наших, с

☞ **Пересторога.** Гитати мався по выговору южно-руському: *е*, як росс. *э*, поль. ческ. *e*; *є*, як росс. *ѣ*, *е*, поль. *je*, *ie*, ческ. *ge*, *ĕ*; *і*, *и*, *ы*, ледви не так, як росс. *ы*, поль. *y*; *ô*, *й*, як росс. *і*, *и*, поль. ческ. *i*; *ѣ*, як росс. *і*, *и*, поль, *ji*, *'i*, ческ. *gi*, *j*; *г*, як поль. ческ. *h*, серб. *х*. Прочіи буквы, як звычайно у Россіян и Сербôв. — Окрôм того

котрых видко, як вони думали, гадали. В приповѣдках проявляєся правдивоє житье, моралноє здоровье народа, тут зараз узнаєте, де го болить и долѣгає, дôйдете и причины болю... Приповѣдки показують точный образ народа — єго домашного житья — узнаєте в нѣм нарôд богобоязливый, робочій, гостинный, згодливый — пôзнаєте в сих плодах души єго дух быстрый, глубоко мысленный, розум прониклиывый, що все изслѣдує, доходить и ажь до живого прониймає — задивуєтеся не раз, кôль-

---

богато Руснинôв Галицких вымовляють: *а*, по, *ж*, *ш*, *щ*, також *я* по согласных, як *є*, *ье*; *єю*, *ою*, в творит. пад. змѣняють на *ев*, *ов*; *т* наконечноє в глаголах не измягчають и проч... тотŷ могуть собѣ сіи буквы по своєму выговору читати.

ко мудрець руській поняв и як коротенько выповѣв — переконаве-шеся, якій народный нашь язык сильный, гнучкій, спритисный — зачудуетеся над тым коротким, а предцѣ точным и двистным выразом, над буйностью зрѣвнаній, як далеко воны сягнуті, як глубоко понятї, як незвычайнї, а однако'жь правдивіи.—Загадки покажуть Вам быстроту розума, лехкость выдумованя, играющее остроуміе народное.

Посилаю Вам сіе собраніе... пріймѣте го, миліи краяне! с тым пріятным сердцем, с котрым Вам посвящае

ИЗДАТЕЛЬ.

ПРИПОВѢДКИ.

Нема приповѣдки без правды.

Прип.

ПРИПОВѢДКИ.

А.

Або грай, або грошѣ вôддай.
Або дай, або выдру.
Або добути, або дома не бути.
Або зелене жати, або нѣчог' не мати.
Або зыськ, або страта.
Або пій, або ся бій.
Або так, або сяк.
Або ты старый, абы'м тя просив.
Абы Бôг ласкав, а батôг тряскав.
Абы були побрязкачи, то будуть и послухачи.
Абы вам гарбуз не покотився.
Абы день передновати, та нôчь переначовати.
Абы здоровье, будуть руки на муки.
Абы зубы, то хлѣб буде.
Абы лиха не знати, треба сбоим плугом та на своѣй нивѣ орати.
Абы моя голова здорова, то все гаразд буде.
Абы на мене мѣсяць свѣтив, а я звѣзды кругом побью.

Абы що до губы, будуть ѣсти зубы.

А бѣло? — бѣло. А чорно? — чорно.

А голено? голено. А стрижено? стрижено.

Ажь му в лытках застигло.

Ангелскій голосок, а чортова думка.

Андрею, не будьте свинею, коли вас люде величають.

Андрушку, будешь ѣв юшку, а я мясце́, бо мене детина ссе.

Анѣ бе́, анѣ ме́ не знав.

Анѣ вбій, анѣ влѣй.

Анѣ видком не видати, анѣ чутком не чувати.

Анѣ в студеній водѣ не умывшься.

Анѣ го вôдмолитися, анѣ го вôдхреститися.

Анѣ дзень, анѣ кукурѣку.

Анѣ до рады, анѣ до звады.

Анѣ злому кары, нѣ доброму нагороды.

Анѣ каменя не дадуть голову провалити.

Анѣ ладу, анѣ складу.

Анѣ лопата, анѣ мотыка их не розлучить.

Анѣ на нитку, анѣ на выритку.

Анѣ нашь, анѣ вашь.

Анѣ на селѣ, анѣ в мѣстѣ не вѣрь невѣстѣ.

Анѣ печи, анѣ лавы.

Анѣ пôсла, анѣ хôсна.

Анѣ пришити, анѣ прилатати.

Анѣ продати, анѣ промѣняти; лучше було не брати.

Анѣ священна вода не поможе.

Анѣ священною водою не вôдхристишься.

Анѣ суди Боже.

Анѣ я ся в-ѣв, анѣ я ся впив.

Анѣ ѣвши, анѣ пивши, скачи дурню о-
шалѣвши.

А пророкови що?

„А робив бысь"—„Найко."—„А ѣв бысь?"—
„Дайко" — „Оженив бысь ся?" —
„Ого!"—„А сорочка де?"—„Мовчи".

А ты з вôдки? — „Я не з вôдки, я з до-
брои горѣлки."

Б.

Баба а чорт, то собѣ рôдня.

Баба винована, що дѣвка черевата.

Баба з воза, коням легше.

Баба с пекла родом.—Баба як тур.

Бабина гривна всѣм людем дивна.

Бабина донька а окомоков кôнь усе гла-
доньки.

Баране! не мути воду вовкови.

Баришь дурному товаришь.

Бас гуде, скрипка грає, Гнат мовчить, а
все знає.

Батога с пѣску не уплетешь.

Бачили очѣ, що куповали.

Без Бога анѣ до порога.

Без божои вôли и волос з головы не спаде.

Без грошій до мѣста, без соли до дому.

Без грошій чоловѣк не хорошій.
Без грошій, як без рук.
Без когута хата глуха.
Без муки нема науки.
Без мѣры нема вѣры.
Без пôдпалу и дрова не горять.
Без силы надаремный гнѣв.
Без соли, без хлѣба худая бесѣда.
Без суду, без права повѣсили.
Без ямы гребля, а без накладу зыськ не буде.
Бере Лесько, хочь не лехко.
Берн Петре на розум.
Бере як вôл на роги.
Бесѣды богато, а розуму мало.
Бзди (пробачте ми чесні люди) тому, що носа не мае.
Бити, не купити.
Бій бриндзю в дѣраву дѣжку.
Бій забій на него.
Бій пса, най буде добрым.
Бійся в груди — лайся в мать.
Бій тя сила божа!
Блаженна вода не мутяща ума.
Ближча сорочка, як жупан.
Ближша сорочка тѣлу, як рôдная тѣтка.
Блуд мя допытався.
Бôг Богом, а люди людьми.
Бôг до уроды розуму не привязав.
Бôг заплать за обѣд, же наѣвся дармоѣд.
Бôйся Левку, коли пса бьють.

Бôльшая громада, як една баба.
Больше Бôг мае, як роздав.
Бôльше в него розуму в пятѣ, як у тебе в головѣ.
Бôльше днѣв, як ковбас.
Бôльше заходу, нѣжь празнику.
Бôльше страху, як переполоху.
Бôльше, як шмат — бôльше, як много.
Бôльшій росхôд, нѣжь прихôд.
Бôльшій чоловѣк громада, як пан.
Бога взывай, а руки прикладай.
Бога не гнѣви, а чорта не дразни.
Богато воды до моря уплине, заким ся то стане.
Богато говорить, а нема що слухати.
Богатого и серп голить, а убогого и бритва не хоче.
Богатого покута, убогого бесѣда.
Богатого с хвастливым не роспôзнаешь.
Богато два грибы в борщ.
Богато злого на одного.
Богатому чорт дѣти колыше.
Богачь, а свиня по смерти скотина.
Богачь крае дрôбно.
Богачь рѣдко в гараздѣ жіе.
Богачь ся дивуе, чим убогій дѣти годуе.
Богачь ся дивуе, що бѣдный обѣдуе.
Богачь ѣсть колачь, а бѣдный и хлѣба не мае.
Бог высоко, царь далеко.

Бог дав, Бог взяв.

Бог знає, що дѣлає.

Бог людій не бракує.

Бог не детина, слухати дурного Литвина.

Бог не карає прутом.

Бог не скорый, але лучен.

Бог не трубить, коли чоловѣка губить.

Богом ся свѣдчить, а чортови душу запродав.

Богу хвала, що ся душа напхала.

Бодай єсь богато видѣв; а не мав за що купити.

Бодай жартовати, а не хоровати.

Бодай и пес свою хату мав.

Бодай мôй ворог знав, що нынѣ за день.

Бодай так пси траву ѣли по тій правдѣ.

Бодай тя качки здоптали.

Бодай тя пан Бôг мав — в чужій коморѣ.

Бодай умерати, а в свôй горщок зазирати.

Божевôльный Марку, ходишь по ярмарку; нѣ купуєшь, нѣ торгуєшь, тилько робишь сварку.

Боже дай добре, та не довго ждати.

Боже поможи, а ты небоже не лежи.

Бойки, що роблять мало, а ходять по легойки.

Боится, щобы му заяць дороги не перебѣг.

Боится як чорт свяченои воды.

Болить горло спѣвати дурно.

Борг умер, зачекай не жіє, хто не має грошей, най не пьє.

Борода велика, а розуму мало.
Борода не робить мудрым чоловѣка.
Борода як у владыки, а сумлѣнье як у шибеника.
Борода як у старого, а розуму нѣт и за малого.
Борщ а капуста, хата не пуста.
Бо то не грушку, вкусити Марушку.
Боятися вовка, та у лѣс не йти.
Брат собѣ рад, а сестра собѣ несла.
Брехати, не цѣпом махати.
Брехливу собаку далше чути.
Бридится, як кôт салом.
Бував в Буваличох.
Бував на кони и пôд конем, на столѣ и пôд столом.
Бувай здорова як рыба, гожа як вода, весела як весна, робоча як пчола а богата як земля святая.
Бувай здоров, колим змолов.
Бувай здоров розуме, не зобачимося ажь савтря.
Був вовк в сѣти и перед сѣтью.
Буде добре, як мине зле.
Будé (досить) єдного сонця на небѣ.
Буде дощ, бо Жиди волочатся.
Будем мати весѣлье, тато маму выдає.
Будемося гостити — то у вас, то в тебе.
Будешь дула, будешь ѣла; не будешь дула, не будешь ѣла.

Будь добрым выслухачом, будешь добрым повѣдачом.

Бурлак свѣчки до церквы не всуче.

Бутн козѣ на торзѣ.

Бьеся за масляні вышкварки.

Бьють, и плакати не дають.

Бѣгае, як кôт загореный.

Бѣда бѣдному и без наймита.

Бѣда бѣду породила, а бѣду чортова мати.

Бѣда бѣду породила, а бѣды и чорт не возьме.

Бѣда бѣду тримае.

Бѣда бѣдѣ на слободѣ.

Бѣда з бѣдою ходить.

Бѣда на престолѣ, коли нема нічого в студолѣ.

Бѣда не знае приказу.

Бѣда не спить, але по людех ходить.

Бѣда не ходить по лѣсѣх, але по людьох.

Бѣда тіи курцѣ, що на нѣй сокола заправляють на ловы

Бѣда, у кого жѣнка блѣда, а в кого румяна, то кажуть що пяна.

Бѣда учить хлѣба.

Бѣда чоловѣка найде, хочь и сонце зайде.

Бѣда, як дуда, куда йде, то реве.

Бѣдному всюды бѣда.

Бѣды и грôм не забье.

Бѣды нѣ продати, анѣ промѣняти.

Бѣжить, як швець с чобôтми на торг.

Бѣлый як Арап — чорный як гусь.
Бѣс бѣду перебуде, єдна згине, десять буде.

В.

Варовався кія, та палкою дôстав.
В Бозѣ надѣя, коли хлѣб в торбѣ.
В будденъ по старецьки, а в недѣлю по панськи.
В великим постѣ не ходи в гостѣ.
В головѣ му вилами укладали.
В головѣ тôк, в языцѣ цѣп; де схочу то змолочу.
В добру хвилю чекай злои.
В додрѣ ся не знає, а о бѣди ым не гадає.
В дорозѣ, в гостинѣ памятай о худобинѣ.
Вези кобыло, хоть тобѣ не мило.
Великая руська мати.
Великій дуб, та дупловатый.
Великій рот у вола, а говорити не може.
Великій свѣт, а нема ся де дѣти.
Великій татарській кôнь, а дурный.
Великим панам трудно правду казати.
Великоє дерево поволи росте.
Великоє свято, що Климко в церквѣ.
Величаєся, як (выбачте) свиня в доц.
Верещить, як дѣдько.
Вертится, як швець в ярмарок.
Весна раз красна.

Вже двôрскои поливки хлиснув — та оброкового хлѣба покушав.

Вже менѣ и в пеклѣ гôрше не буде.

Вже по всьому — вже клямка запала.

В живîи очи бреше.

В зимѣ сонце як мачоха — свѣтить, а не грѣе.

Взяв бѣс коня, най и уздечку бере.

Взяв го дѣдько за старый довг.

Взяв убогому поле, а богатому дав.

Взяв чорт батôг, най бере и пужало (бичиво).

Взяв чорт корову, нехайже и теля возьме.

Взяв чорт, як свое.

Вився, як гадина.

Винного двома батогами не бьють.

В коршмѣ нема пана.

В кропивѣ (на смѣтью) шлюб брав. *)

Власна хвальба не платить.

Власне лайно (шановавши слухи вашîи) нѣ смердить, нѣ пахне.

Влѣз в чужу солому, тай шелестить.

Влѣз межи молот и ковало.

В лѣсѣ був, а дров не выдѣв.

В лѣсѣ дрива рубають, а до села трѣски падають.

В лѣтѣ и качка прачка, а в зимѣ и Тереся не береся.

В мужа краду и перед него кладу.

---

*) То е: на вѣру жiе.

Вмѣти не вмѣти, треба говорити.
В нещастью нема нѣ брата, нѣ свата.
В ночи всѣ коты буріи, а всѣ коровы сѣріи.
Вôвцю скубуть, а козам на вѣжки дають.
Вôдважный Жид и в школѣ (шановавши честь вашу) бздить.
Вôд головы рыба смердить.
Вôд дошки до дошки, а в серединѣ анѣ трошки.
Вôд дурня чую, то ся не дивую.
Вôд злого давця бери и капця.
Вôд кôнця до кôнця.
Вôд козика до ножика, вôд ножика до коника.
Вôд лихого довжника и полóву бери.
Вôд напасти и полу́ врѣжь а втѣкай.
Вôд напасти не пропасти.
Вôд огня бѣжу, а в воду скачу.
Вôдпала му вôд рота цыцка.
Вôдпусти Боже грѣха, коли пригода лиха.
Вôдпусти Боже, коли тра борше.
Вôдсадив го, як кота вôд сала.
Вôд свого пана мила и рана.
Вôдси рѣка, вôдти гора, а в серединѣ бѣда (Галичь).
Вôд смерти анѣ вôдхреститися, анѣ вôдмолитися.
Вôд рогу до рогу, хто кого ошукав, то хвала Богу.
Вôдхрестишься вôд дѣдька, а збудешься грѣха.

Вôдчепися напаснику, я не була на празнику.
Вôд чорта не буде добра.
Вôз там мусить, де го кони тягнуть.
Вôл гребе, и сам на себе персть рече.
Вôльно собацѣ и на Бога брехати.
Вôльно губцѣ в своѣй халупцѣ.
Вôн собѣ байдуже.
Вовка ноги годують.
Вовка треба оженити.
Вовка у плуг, а вôн к чорту в луг.
Вовка щось все до лѣса тягне.
Вовка як годуй, а вôн у лѣс дивится.
Вовки го з-ѣли (бавится).
Вовк и личенŷ вôвцѣ бере.
Вовк лежачи не утые.
Вовкови барана з горла не выдрешь.
Вовк сытый и вôвця цѣла.
Вовк старый не лѣзе до ямы.
Вовк хованый, пріятель перепрошеный, сын прибраный, а Жид хрещеный, то все непевнŷ.
Вовк через послы не тые.
Вода в решетѣ не встоится. *)
Вода все сполоще, лише злого слова нѣколи.
Вода з водою зійдется, а чоловѣк с чоловѣком.
В одній руцѣ палцѣ та не однаковŷ.

---

*) Говорливый не затримає тайну.

Воду вари вода буде.

Вола голов не болѣла, коли корова теля родила.

Вола вяжуть мотузом, а головѣка словами.

Волом заяця не догонишь.

Волос сивѣє, а голова шалѣє.

Волочеся, як голодне лѣто.

Волочится, як волоцюга у плуга.

Волы, конѣ по оборѣ, а бѣда по перед очи.

Волы, коровы даю, але долѣ не вгадаю.

Волѣєшь свои воши бити, нѣжь чужіи гроши лѣчити.

Волю коловати, як просто ѣхати а бѣдовати.

Воробець на себе смерти не має. (Казка).

Ворог, то не птах, шо в своє гнѣздо каляє.

Ворона хоть мала, а рот має великій.

Ворон воронови ока не выклює.

В очеретѣ шукає сука.

Впав в бѣду, як курка в борщ.

В пригодѣ мысль о свободѣ.

В пригодѣ пôзнавай пріятеля.

В свои чоботы хоче го взути.

Все в сподѣ, не на верха.

Все гаразд, жѣнка ледащо, не зварить, не спече, коли нема що.

Все єдно, чи кнышь, чи пирôг.

Все иде в спак. — пôшло на пси.

Все купишь, лише тата и мамы нѣ.

Все має, хиба ще птасього молока забагає.

Все мине, а грѣх зôстане.

Все ми сорочка не мила.

Все може нагородитися, ино страх нѣколи.

Все на бѣдного дригота.

Все недогода бабиній дѣвцѣ.

В середу постила, а кобылу вкрала.

Все рыба и хрущ мясо.

В службѣ треба ухом землѣ пріймати.

Встав, оперезався — зо всѣм зôбрався.

Встань жѣнко — будемо говорити, бо люди о нас давно не говорять.

В Станѣславѣ*) каждый на своѣй стравѣ.

Вступися грибе, най козарь сяде.

Встѣби мене Боже, де мя не потреба.

Всьо бери — а мене лиши.

Всьо в арендѣ — брехня не в арендѣ.

Всѣ паны, а хто буде (выбачте) свинѣ пасти.

Всюды бѣда — лишь там добре, де нас нема.

Всюды гаразд, де нас нема.

Всюды гаразд, а в дома найлѣпше.

В танцѣ два кôнцѣ; чи сам впадешь, чи тя трутять, то ся пôбьешь.

Втѣкай голый, обôдруть тя.

В убогого все по обѣдѣ.

В убогого тогдѣ недѣля, коли сорочка бѣла.

В хатѣ як в загатѣ.

В часѣ погоды бôйся великои воды.

В чипци уродився, а на посторонку згине.

---

*) Станѣслав або Станыславов обводовое мѣсто над Быстрицею.

Пр. Изд.

В чоботьох ей чоловѣк умер. *)
В чоботьох ходить, а босіи слѣды робить.
В чѣм паны бракують, в тѣм убогіи смакують.
В щастью не вмѣе головѣк статковати.
Выберався, як за море стрѣляти.
Вывѣв его в поле.
Выдав го на зарѣз.
Выйшов на Ѣцкову суку.
Вылетѣло, як мак, а учинили, як шпак.
Вымѣняв шило на швайку.
Выори мѣвко, посѣй рѣдко, уродится дѣдько.
Вырвався, як заяць с конопель.
Выслизнувся, як пискорь з матнѣ.
Высокій, як дуга.
Высокіи пороги на нашѣ ноги.
Выстрихнув го на блазна.
Вытрѣщив очѣ, як зарѣзаный баран.
Вытрѣщився, як дѣдько.
Выховав детину в добрую годину.
Выхопився, як Козак з маку (Казка).
Выщирив зубы, як цыганськіи дѣти до мѣсяця.
Выють тое вже и вовки в лѣсѣ.
Вѣно: або вовк зѣсть, або згине само.
Вѣтер божій дух.

*) Не мала чоловѣка.

Г.

Гадина в его словах дихае.

Гадину мае за пазухою.

Газда цѣлою губою.

Гадка гадку прошибае, журится, що нѣгог' не мае.

Гадка за горами, а смерть за плечами.

Гаду, гаду, а мыши в крупах.

Гала, драла — гоца драла.

Галу, балу, а (выбачайте) свинѣ в рѣпѣ.

Гаразд — кобы вытримати.

Гараздови не хоче, а бѣду мусить.

Гаразд тобѣ — сидижь собѣ.

Гаразду знести не може, а бѣду терпить.

Гарбуза наѣжься, а на вербу подивися, то станешь голоден.

Гарбуз мамѣ — а татови дыня.

Гей! гей! — та не дома, куда мацну, то солома.

Гетьта впала — вѣсьта встала.

Ги на тя, пек тобѣ осина (не до вас мовлячи).

Гине як рыба за водою.

Глухій, що не дочуе, то выгадае.

Глухого а нѣмого справы не допытаешься.

Глухого пытайся — а вôн Богу молится.

Глухому пѣсню спѣвати.

Глянь на себе — буде с тебе.

Гôрка гостина, коли лиха година.

Гôркій свѣт—тато и мама ослѣп, а дѣти пóмацки ходять.

Гôрко зароблю — солодко з-ѣм.

Гôсть лавы не засидить, лôжка не залежить.

Гôсть не прошеный, не дуже бував тученый.

Гôсть першого дня золото — другого срѣбло — третого мѣдь, а четвертого до дому ѣдь.

Говори Грицю богородицю.

Говори до горы, пане Григоре, а гора таки дурна.

Говори до неи а в неи Маковеи.

Говори до стовпа, а стовп стоить.

Говори Климе най твов не гине. (Казка.)

Говорила небôжченька до самои смерти — а як вмерла, то ноги задерла.

Говори Петре с фостом.

Говорить, якбы в него купити.

Говорить, якбы три дни хлѣба не ѣв.

Говорить, як з бочки.

Говорить, як на мýках.

Говорить, як спить.

Говорить, що слина до губы принесе.

Говори чорте за паном.

Говорѣм за вовка, говорѣм и по за вовка.

Година платить, година тратить.

Годуй мене до Ивана, а я с тебе зроблю пана.

Годѣ куме чести.

Годѣ куме ѣсти, бо не буде на пироги мѣсце.

Голова болить, а хлѣб, як на огни, трѣщить.

Голова велика, а розуму мало.

Голова вôд клопоту трѣщить.

Голова головѣ, а фôст фостови (не при вас мовлячи).

Голова кôсть, а зад (выбачте) мясо, в голову цѣлують, а в зад бьють.

Голова мѣсця шукае.

Голова не до рады, а (выбачте) зад не до крѣсла.

Головов стѣны не пробьешь.

Головѣ клопôт, а бѣдѣ весѣлье.

Голого лехко голити.

Голоде дай ѣсти!

Голодне око не засне.

Голодному завсѣды полудне.

Голодному и вôвсяник добрый.

Голодному, кожда страва добра ĵому.

Голодному хлѣб на гадцѣ.

Голодный и кія не боится.

Голодный як пес.

Голодных и муха повадить.

Голодній кумѣ, хлѣб на умѣ.

Голубець гукае, як пары шукае.

Голый и босый, а голова в вѣнку.

Голый розбою не боится; мокрый дощу не лякается.

Голый, як турецкій святый. — як пень. — як бубен. — як мати на свѣт родила.

Гоняться, як хмары.

Гора з горою не зійдеся, а чоловѣк с чоловѣком завсѣды.

Горбатого и могила не справить.

Горда душа в убогим тѣлѣ.

Горе дворови, де корова росказуе волови.

Горнець кôтлови доганяе, а оба смôльніи.

Горох, капуста, хата не пуста.

Горох на стѣну кидае.

Горѣвка не дѣвка, а мачуха не мати.

Горѣвка не дѣвка, а Семен не дурень.

Горѣвка не дѣвка, не треба ѣй цѣловати.

Господарь слузѣ не выкае.

Господи! дай свôй час добрый.

Господи допомагай, перше на хрестины, як на коровай.

Господи! злѣзь та подивися.

Граду, тучи увôйшов, а злых рук не увôйшов.

Грай Петре! а все шумки. (Казка.)

Грицю! не спускайся на паланицю.

Громада великій чоловѣк.

Грѣнка му упала.

Грѣх не лычком звязати, та пôд лаву сховати.

Губа в него, як холява.

Губа як на коловоротѣ лѣтае.

Губою говори, а руками роби.

Губою що хочь плети, а руки при собѣ держи.

Гуку, пуку за талярь, а чоботы за шостак.

Гуляй душа без кунтуша, шукай пана без жупана.

Гуляй душа в тѣлѣ, коли кости в цѣлѣ.

Гуманській дурень с чужого воза бере, а на свôй кладе.

Гучно, бучно, а в пяты зимно.

Гуща дѣтій не розганяє.

Д.

Давали, а не выймали.

Дав Бôг душу як в грушу, волѣвбы козу, тобы молока дала.

Дав бы'м на молебен, але'м сам потребен.

Дав бы му и сорочку с себе.

Дав єи Бôг долю як фандолю.

Дав єсь Боже тому, що не може, а я бы змôг, та не дав Бôг.

Дав му бобу залѣзного з-ѣсти.

Дав му куку в руку.

Давнѝ пригоды боронять вôд шкоды.

Давнò пропало, що з воза упало.

Дає собѣ по носѣ грати.

Дай Боже бѣды, а грошѣ будуть.

Дай Боже гостя в дôм, то и я напьюся при ним.

Дай Боже здорово сходити, а на друге заробити.

Дай Боже на перед бôлше!

Дай кому волю, а собѣ неволю.

Дай кому жѣнку, а сам труби в кужѣвку.

Дай коневи вôвса, а гони го як пса.

Дай курцѣ гряду, а вона летить на банти.

Дай менѣ Боже той розум на перед, що Русинови на послѣд.

Дай, не дай — а не лай.

Дай серцю волю, а сам пôдешь в неволю.

Дай старче палицю, а тебе най пси ѣдять.

Дайте и сало, абы за мое стало.

Дай ти Боже тилько гадки, абы 'сь о мнѣ забув.

Дай хлѣба-соли ворогови, хоть як скаженому псови.

Далеко куцому до заяця.

Далеко, як небо вôд землѣ.

Дали му по московськи, ажь ся лоб закурив.

Дали ѣсти, а не було де сѣсти.

Дар за дар — слова за слова.

Дармо колодку через пень валити.

Дармо с сухои кириницѣ воду брати.

Дармо сушишь голову небоже, крупа пшоном бути не може.

Дармо — треба бренькнути.

Дарованому коневи не заглядають в зубы.

Даси коневи половы, буде робив поволи.

Даси руками, не выходишь ногами.
Дасть Бôг и вôд квасу окрасу.
Два Жиды, а двѣ невѣстѣ зроблять ярмарок в мѣстѣ.
Два кметѣ, пан третій.
Два когуты, два дымы и двѣ господинѣ нѣколи ся не згодять.
Два третього не ждуть.
Двое рѣдких, третій борщ.
Двом панам служить, а сорочки не мае.
Двом панам тяжко служити.
Двох недужих сѣли, тай хлѣб з-ѣли.
Де Бôг церкву ставить, там дѣдько коршму.
Де богато господинь, там хата не метена.
Де в Бога коршма, а в чорта церков?
Де великая рада, там рѣдкій борщ.
Де верба, там и вода.
Де вôдвага, там и щастье.
Де все гостина, там голод не далекій.
Де голова блудить, там фôст рядить.
Де го не посѣешь, там зійде.
Де громада церков ставить, там пан коршму.
Де густа рука, не треба й друка.
Де густо, там не пусто.
Де двох бьеся, третій не мѣшайся.
Де дерево рубають, там трѣски падають.
Де добре пиво, не треба й вѣхи.
Де дѣдько не посѣе, там ся баба вродить.
Де кого долѣгае, там руков сягае.

Де кого не просять, то кіем выносять.
Де кого не свербить, там ся не чухрає.
Де кум? — де коровай? —
Де люблять, не части, де не люблять, не ходи.
Де люде ходять, там трава не росте.
Де мило, там очи — де болить, там руки.
Де мужь старый а жѣнка молода, там рѣдка згода.
Де не горить, там ся не курить.
Де незгода, там часта шкода.
Де нема лиця, там нема встыда.
Де нема, сам Господь не возьме.
Де не можешь перескочити, там пôдлѣзь.
Де нестае вовчои скиры, надстав лиса.
Де пôде лис, то всюды увис.
Де пôде Тера, все ѣй гôрка вечера.
Де пôде, то все золотй грушки за ним ростуть.
Дере коза лозу, а хлоп козу, а хлопа Жид, а Жида пан, а пана юриста, а юриста триста.
Де розуму не стае, там силы добуває.
Де руки и охота, там спора робота.
Де сила (множество), там и *мôць*.
Десь не дав гроша, там не пхай носа.
Де ся двом варить, третій ся поживить.
Де ся двох бье, там третій за калитку бере.
Де ся тіи часы дѣли, коли сами ковбасы до губы летѣли?

Десять разôв мѣрь, а раз утни.

Де сѣсти, там сѣсти, абы що з-ѣсти.

Де ти радй, там рѣдко бувай; а де не радй, там не заглядай.

Де той хлѣб дѣвся, що 'сьмо вчора з-ѣли?

Де тонше, там ся рве.

Де тя просять не вчащай, де не просять не бувай.

Де хата не метена, там дѣвка не плетена.

Де храм, то и я там.

Де хто лѣтовав, най там и зимує.

Де худоба, там и шкода.

Де чорт сам не зможе, там бабу пôшле.

Дешева рыба, дешева и юшка.

Де щастье упало, там и прiятель мало.

Де ѣдять, там ся тисни, де грошѣ лѣчуть, там ся не пхай, а де бьють, утѣкай.

Дивится, як вôл на новiи ворота.

Дивного фелю чоловѣк.

Диво, не решето, богацько дѣрок, а нѣкуда вылѣзти.

Диво, що у пана жѣнка хороша.

Диво, як сито, а чудо, як решето.

Дитина що ся поступить, то лупить.

Дитину люби як душу, а тряси як грушу.

Дитину серцем люби, а руками гнети.

Для прiятеля нового, не пускайся старого.

Дмеся, як лехке в борщи.

Днесь менѣ, а завтра тобѣ.
До Бога с прозьбою.
Добра вода, бо не мутить ума.
Добра воля стане за учинок.
Дóбра дѣвка — як старосты йдуть, тогды хату мете.
Добра птиця свого гнѣзда не каляє.
Добра рада, як готовŷ грошн, а лихая готове нещастьє.
Добра справа не потребує суду.
Добра то рѣчь, що є в хатѣ пѣчь.
Добре богатому красти, а старому брехати.
Добре глухому — не скаже нѣкому.
Добре горорить, а злоє творить.
Добре говорити, кого не болить.
Добре господинѣ, коли повно в судинѣ.
Добре гудѣтн, коли є в чим шумѣти.
Добре дурѣтн, коли приступає.
Дóбре на мою мѣнку; нехай мене бьють.
Добре нѣколи не укучится.
Дóбре рѣцѣ с потоками.
Добре само ся свалить, а злоє похвалы негодно
Добре слово стоить за завдаток.
Добре ся довго памятає, а злоє ще довше.
Добре ся пестити, коли ся є де змѣстити.
Добре ся ширити в чужŷм.
Добре тоѓо страшити, 'же ся боить.
Добре той радить, хто людей не звадить.
Добре то люде повѣдають.

Добре тому ковалеви, 'же на обѣ руки куе.

Добре шумѣти в чужйм.

Добро все умѣти, а не все робити.

Доброго коршма не зôпсуе, а лихого и церков не направить.

Добро дурня здурити.

Доброе ковало не боится молота.

Добро псу муха.

Добро́ тиць, як ниць.

Добрый жнецъ не пытае, чи широкій загôнець.

Добрый интерес, коли повный черес.

Добрый курець, коли е люлька и тютюнець.

Добрый пан — нѣ бье, нѣ лае, та в ничим не дбае.

Добрый пес лучшій, як злый чоловѣк.

Добрый хлѣб, коли нема колача.

Добрѝ дѣти вѣнець, а лихіи конець.

Доведе язык до Кіева*) — але и до кія.

Довжник весело бере, а смутно вôддае.

Догаджае, як чиракови на ритѣ (шановавши сонѣнько святое и день бѣлый и вас яко кречиных).

Догана мудрого бôльше стоить, як похвала дурного.

До готового хлѣба знайдсся губа.

---

*) Кіев (Кыєв), старый город над Днѣпром, первенець вѣры христіанской на Руси — мати градом руським (як Нестор пише).

Пр. Изд.

До Дмитра (каже дѣвка): А люшки! бо тя перескочу — а по Дмитрѣ: А кота! бо тя наздопчу.

До Дмитра дѣвка хитра, а по Дмитрѣ хочь нею грубу вытри.

До доброи криницѣ стежка удоптана.

До Ильѣ рôй пôд гилѣ, а по Ильѣ рôй на гилѣ.

Доки ся не намучить, доти ся не научить.

До кривои дѣры, тра кривого кôлка.

До кума треба розума.

Дома лев, а на вôйнѣ тхôрь.

До милованя нема силованя.

Домового злодѣя нѣхто не встереже.

До мого берега нѣгог' не приплине, хиба трѣска або — —

До мѣста по грошѣ, а на село по розум.

До оружа! до хлѣба, та до ножа.

До права треба мати два мѣшки: оден грошей а другій бачности.

Доробився хлѣба, ажь зійшов на дѣда.

До святого Духа не скидай кожуха, а по святим Дусѣ ще ходи в кожусѣ.

Доси збанок воду носить, доки му ся ухо не урве.

Доскулив, як пугою по водѣ.

До сѣмь лѣт чеши, по семи лѣтех стережи, ще заплати кому, шоб' взяв лихо з дому.

До сѣти впаде, хто з дурным краде.

До тарѣлки, мапіймося горѣлки.

Дочекався Грицько гречанои паски.

Дощ лье як з луба — як с коновки — як з бочки.

Дреся горло — цыбы спало, цыбы жерло?

Дрижить як Гуцул над дѣтьми.

Дров до лѣса нѣхто не носить.

Дувся, як лопух на вогни.

Дурень нѣчим ся не журить: горѣвку пье и люльку курить.

Дурень псови очи псуе.

Дурневи вѣчная память.

Дурневи и Бôг не противится.

Дурный дае, а розумный бере.

Дурный и в Кіевѣ не купить розуму.

Дурный, коли мовчить, то за мудрого уходить.

Дурный носить серце на языцѣ, а мудрый в серци.

Дурный як турецкій кôнь.

Дурнѣв нѣ сѣють, нѣ орють, сами ся родять.

Дурня на ноги тручай, а вôн на голову паде.

Дурѣе — бо му ся добре дѣе.

Душа в мене вступила.

Душа в тѣлѣ — а сорочку воши з-ѣли.

Душа до нього спати ходить.

Дѣвка, як верба, де ю посадишь там пріймеся.

Дѣвка, як огонь — невѣста як коругов.

Дѣй швидко, так бридко — дѣй тихо и так лихо.

Дѣд о хлѣбѣ, а баба о фіялках.

„Дѣду! село горить." — „Я торбу беру — на друге йду?" —

Дѣдька посѣй — дѣдько ся вродить.

Дѣдькови очѣ промив.

Дѣдько го сюда принѣс.

Дѣдько св...тое знае.

Дѣравого мѣха нѣхто не напхае.

Є.

Є в глеку молоко, та голова не влѣзе.

Его отець того не любить.

Его тѣло не дасть уже тѣни.

Един гроши складае, а другій мѣшок шіе.

Єдни до лѣса, другій до бѣса.

Един за вôсѣмнадцѣть, а другій за без двох двадцѣть.

Един кôл плота не удержить.

Един кôт стада мышій не боится.

Един мудрый стоить за десять дурных.

Един мужь в дôл, а другій в дôм.

Един плаче — другій скаче.

Един тримае печеню, а другій рожен.

Един цвѣт не робить вѣнка.

Едни шіе, другій поре.

Є де сѣсти, а нема що ѣсти.

Една бѣда чоловѣкови не докучить.

Єднако убогому нѣчог' не мати.

Єдна ластôвка не робить весны.

Єдна паршива вôвця всю череду заразить.

Єдна сорока з лѣса, а десять у лѣс.

Єдна то бурса.

Єдні дѣдьки боются хреста, а другіи батога.

Єдніи руки права пишуть, єдніи и мажуть.

Єдного пригода другого рересторога.

Єдного скаранье десятьом покаянье.

Єдного то плота колы.

Єдно збирай, а друге давай.

Єдно минути, друге звинути.

Єдному шила голять, а другому и бритвы не хотять.

Єдно око має бôлше вѣри, нѣжь два.

Єдно пиши, а друге лиши.

Єдною ногою в гробѣ стоить, а ще злоє творить.

Єдным богацьо не прибуде.

Єдным волом нѣхто не доробився.

Єдным зубом треба ѣсти.

Є розум над розум.

Є того цвѣту по цѣлим свѣту.

Є, то минеся, нема, то обійдеся.

Єще мачоха не забилася в голову.

Єще на моих воротах сонце засвитає.

Єще на тоє в великій (вѣчовый?) звôн не звонили.

Єще не зловив, а вже скубе.

Єще ся не уродить, а вже по свѣтѣ ходить.

Єще ся той не уродив, жебы всѣм догодив.

Ж.

Жартуй гладущик, поки ухо не урвеся.

Жебы Жид був з неба, вѣрити му не треба.

Жебы вовк був сытый и баран цѣлый.

Жебы вовк не сидѣв за горою, бувбы за другою.

Жебы кôтка не скакала, тобы нôжки не зломала.

Жебы мôг, тобы го в лыжцѣ воды утопив.

Жебы мôг, тобы нôжь в него встромив.

Жебы не губа, булабы золотая шуба.

Жебы не дѣти, лишебы в корчмѣ сидѣти.

Жебы пан Бôг пастуха слухав, тобы весь товáр выздыхав.

Жебы пес не сидѣв, тоб' заяця зловив.

Жебы пес робив, тобы в ходаках ходив.

Жебы (выбачайте) свиня роги мала, всѣбы люде выколола.

Жени сына коли хочь, коли можешь давай дочь.

Живôт товстый, а лоб пустый.

Живый о живым гадає.

Жувый живе, гадає, думає.

Жид, а винниця мати, не дасть загибати.

Жид и молячи вчится обманути.

Жидôвське а панське не пропаде.

Жіють с собов, як пес с котом.

Журба сорочки не дасть.

Жѣнка Ивася боялася, пôд припѣчок сховалася.

Жѣнка княгиника, а хата не метена.

Жѣнки́ довге волосье мають, а розум короткій.

Жѣнку люби як душу, тряси як грушу, а трѣпай як шубу.

З.

Забагае му ся печеного леду.

За битого, два небитых дають, та ще й не беруть.

Забув вôв, коли телятьом був.

Забув, шо оженився.

Завируха — треба кожуха.

За вовка помовка а вовк иде.

За всѣ го́ловы и за Мартынові̑ дѣти.

Загоится загоить, нѣм ся весѣлье скоить.

Загряз в довги по самі̑ уха.

Загубивши сокиру добре и топориско.

За єдного винного сто невинных гине.

За єдным присѣдом вечера з обѣдом.

За ким Бôг, за тым и люде.

Закрутив носом, якбы тертого хрѣну понюхав.

Замкнув вовка межи вôвцѣ.

Зальяв му сала за скиру.

За мое жито ще мня побито.

За моеи головы на твоей и волоска не стане.

За море по зѣлье пôшов.

За нôс кого водити.

Занюхав ковбасу в борщи.

За правду бьють, а за неправду и дѣды пьють.

Запродав чортови душу.

За раз не вѣшають.

Заробив на сôль до оселедця.

За свôй грôшь, кождый хорôш.

За сидженье нема ѣдженье.

За сиротою Бôг с калитою.

Засмѣешься ты ще и на кутнѝ зубы.

Заспѣвай собѣ о липовым клиньѝ, та о бѣлій березѣ.

Застався — а постався.

„Застели стôл." — „Нема чим." — „Дай ѣсти." — „Нема що." — „То спрячь."

Застивбысь як зазуля.

За твое добро кадук тобѣ в ребро.

За тым Боже, хто кого переможе.

Захотѣло му ся в петрôвку змерзлого.

Захтѣв у дѣда впросити хлѣба.

Захтѣлося — запрѣгайте; вôдихтѣлося — выпрѣгайте.

За чуже добро, вылѣзе ребро.

За чуже лычко, дась свôй ремѣнець.

З бабиного сына, а дочки ничого людяного не буде.

З бабою и дѣдько справу прôграв.

З Богом Парасю, коли тя люди хотять.

З Богом — на быструю воду.

З брехнѣ не мруть; та вже бôльше вѣры не ймуть.

Збувся батько лиха — збувся грошей з мѣха.

Збѣгаются як на солонище.

З великими панами не за пан-брат.

З великои хмары малый дощ.

Звôн до церквы скликае, а сам в нѣй не бувае.

Звивався як муха в мази (або) — як пес в сливах.

Згода дôм будуе, а незгода руйнуе.

З губы менѣ выйняв.

Здався Цыган на свои дѣти.

Здыбався хмѣль с цыбулею, перше ся позневажали, потôм ся повеличали: „Помагайбôг гôрка́." — „Бодай здоров шаленый." — „Помагай бôг смаковита." — „Бодай здоров веселый." —

З детинов на вôдпуст, а з лихов долев на весѣлье.

З доброго плота добрый кôл.

З доброи студолы и потята добрiи.

Здоров сволоче! коли нѣхто не хоче.

Здоров трам! выпью я и сам.

Здох як пес — кром души святои.

З другого ся насмѣвае, а за себе забувае.
З другои бочки зачинае.
З дужчим боротися — смерть за плечима.
З дужшим не борись, з богатым не судись.
З дурным нѣ знайдешь, нѣ подѣлишься.
Здыбав го, як чайку на гнѣздѣ.
З дѣдьком не сягай до одноѣ миски.
Земля бы го святая не приймила!
З единого вола двѣ шкирѣ не деруть.
З единого дерева хрест и лопата.
Взираются як на тура.
Зійшовся Яким с таким.
Зла искра все поле спалила и сама згасла.
Злодѣй злодѣя зараз пôзнае.
Злый сховок и найлѣпшого попсуе.
З малои искры великій огонь.
Змиловався Бôг на рака, дав му з заду очѣ.
З милого ссѣсти купити ѣсти.
Змѣрив го вôд нôг до голов.
Змѣшався як Омелькова мати перед смертью.
Знае Бôг з неба, що кому треба.
Знае господин, хто чого годен.
Знае, де зимують раки.
Знае кôт, чіе сало.
Знае — за курячу пипку. — Знае, з носа кап, а в губу хап.
Знае пес середу.
Знае свиния (шановавши сонѣнько св., образы св. и слухи вашѝ) що перець, вона каже шо то гречка.

Знаєте нас самых, знайте и межи людьми.

Знав чорне на бѣлым — не слѣпый.

Знайдешь — не веселися; згубишь — не смутися.

Знайшов — сокиру за лавою.

Знайшов церковцю Богу молитися.

Знала кобыла, нащо вôз била.

З нашого Захарка, нѣ Богу свѣчки, нѣ чортови угарка.

Знають сусѣды, шо ѣсть богачь на обѣдѣ.

Знаются, як лысіи конѣ.

З ним нѣ стôй, нѣ погоди.

Зо злои травы не буде доброго сѣна.

Золота швайка мур пробиває.

Золотŷ горы обѣцяє.

Золотŷ руки, а вражій писок.

Золото, срѣбло губу затыкає.

Золотый ключь до кождых дверій придастся.

З осичины не роблять колес.

З разу лычко, а потôм ремичко.

З разу ѣли логазу, а як ся запомогли, то й без вечери лягли.

Зуб за зуб затялися.

З-ѣвши колачь берися знов до хлѣба.

З-ѣси мульку.

З-ѣсть пес пса, коли нема барана.

З яким пристаєшь, таким сам остаєшь.

И.

Иван зробить, Иван з-ѣсть.
Иван не пан, а сто золотых не грошѣ.
И в моє вôконце засвѣтить сонце.
И в погоду часом грôм ударить.
И в старій печи дѣдько топить.
И в тата не своя хата.
И голодно, и холодно, и до дому далеко.
И горѣвки не хочу, и лиця не дам.
Иде зима, а кожуха нема.
Иде с своим двором.
Иде як вода на лотоках.
Иде як с каменя.
Идешь до суду — то треба „прійдѣте поклонѣмося."
Иди на чужіи руки.
Иди на штыри вѣтры, а на пятый шум.
Иди швидко, и так бридко, иди тихо, и так лихо.
И дома мене не лиши, и с собов мня не бери.
Иду, йду, на мѣсци стою.
И єдно око спати хоче.
И жаба рыба, бо в водѣ сидить.
И заводити не вмѣє.
Из нехотя з-ѣв вовк порося.
И каши не хочу, и по воду не пôду.
И квасицю хробак гризе.
И колачем го не звабить.

И малін камѣнцѣ роблять синцѣ.

И меже святыми бува́е суперечка.

И мы люде добрї — и наша мати не синиця.

И на мудрым дѣдько на лысу гору ѣздить.

И наша губа не фляша, так бы з-ѣла як и ваша.

И небоя вовки з-ѣли.

И перед нашими воротами колись сонце засвитае.

И пес дурно не бреше.

И пес за ним не завые.

И пес пôзнае чоловѣка.

И пôд столом не выбрешешься (Казка).

И рыба не плине протѣ быстрій водѣ.

И сам не ѣсть, и другому не дасть.

И святый Боже не поможе.

И слѣпа курка деколи найде зерня.

И смѣлого пси кусають.

Истка кôстка — выкапаный батько.

И старому собацѣ дригають жилы — —

И стѣны мають уха.

И то ему не до соли, коли грають на басови.

И трястье не бере без причины.

И у владыки два языки.

И у сына гôрка година, а у доньки прибуде бѣдоньки.

И червоніи чоботы мулять.

И чорт богато грошей мае, а в болотѣ сидить.

И чортови треба часом свѣчку запалити
И я научуся по семій детинѣ дѣвочити.

К.

Каже детина, що бита, але не скаже, за що.
Казав пан „кожух дам" — та его слово тепле.
Казав пан, та изробив сам.
Казав сенека: стôй собѣ з далека, та потакуй.
Казала Феся, що обійдеся.
Каламутна вода, як кисѣль, як жур.
Калѣка не до вѣка — а пан не до смерти.
Капуста не тлуста, а Матвѣй не гордый.
Карае Бôг старіи кости за грѣхи в молодости.
Карай Боже до вѣка (таким хлѣбом).
Каша наша, батькôв борщ.
Килько воску, тилько й свѣчки.
Килько свѣта, тилько дива.
Кинув слово як в маточину.
Клин клином выбивають.
Клин му в голову забив.
Кôнь знае, як му сѣдло долѣгае.
Кôнь молодый в гроши йде, а старый выходить.
Кôнь над силу не потягне.

Кôнь на чотырох ногах, а предцѣ потыкався.

Кôт лôвный, хлоп мôвный всюда поживится.

Кôт не лôвный, хлоп не мôвный оба лядащо.

Коб' знатье, що в кумы питье, тоб' и дѣти забрала.

Коб' не скрипка, та не бас, тоб' музыка (выб.) свинѣ пас.

Кобыляча голова, як на дорозѣ знайдешь, то ховстай и бій ю.

Кобы мя гриз чобôт, тобы не жаль, а то ходак, тай ще не так.

Кобы не було пива, не було бы дива.

Кобы не хлоп, не вôв, не було бы панôв.

Кобы'сь пустив свои уха на торг, вчув бы'сь богато о собѣ.

Кобы Тома робив, тобы дома роботу мав.

Кобы тота пшениця добра була, тобы ви и там змололи.

Кобы хлѣб, а зубы будуть.

Кобы хлѣб, та одежа, тобы ѣв головѣк лежа̀.

Коваль клепле, доки тепле.

Коваль согрѣшив, а шевця повѣсили. (Казка).

Кого Бог любить, того навѣджае.

Кого Бог сотворить, того не уморить.

Кого Бог укарати хоче, тому й розум вôдбере.

Кого гад укусив, той и глисты боится.

Кого люде за люде мають, с тим ся кумають.

Кого мѣх налякав, тому и торба не дасть спати.

Кого не припѣкає, тот ся не вôдсуває.

Кого стане на юшку, стане й на петрушку.

Кого ся бѣда вчепить в ранку, того держится ажь до останку.

Кого ся бѣда учепить, того ся тримає и руками и ногами.

Кого щастье згубити хоче, тому перше розум вôдбере.

Кожда голова свôй розум має.

Кожда дѣвка гарна, котра заручена.

Кожда корова своє теля лиже.

Кожда лисиця свôй хвостик хвалить.

Кожда пригода до мудрости дорога.

Кожда птаха своє гнѣздо хвалить.

Кожда птиця знайде свого Грицця.

Кожда рука к собѣ крива.

Кождому добрый, собѣ злый.

Кождый блазен своим строîом.

Кождый дѣдько в свою дудку грає.

Кождый когут смѣлый на своим смѣтью.

Кождый край має свôй обычай.

Кождый має свого моля, 'же го гризе.

Кождый небôжчик добрый.

Кождый пес на своим смѣтью гордый.

Кождый своє знає.

Кождый Цыган свои дѣти хвалить.

Козак з бѣды не заплаче.

Козаки, як дѣти, хоть богацьо з-ѣдять, то мало наѣдятся.

V Козак не гордун — що обôрве то вкавдун.

Кокотить як Бойко жовточеревый.

Коли Бôг годить, то й вогонь горить.

Коли бѣда, не йди до Жида, лише до сусѣда.

Коли бѣда, то й плач не поможе.

Коли стыдаешься, накрый решетом голову.

Коли голова не по тому, най ся мають ноги на бачности.

Коли грошѣ говорять, то всѣ мусять губы постулювати.

Коли дѣвцѣ сходить на вѣнцѣ, то збабѣе.

Коли есть, то шелесть; а як нема, то сквересть.

Коли з розумным говорю, то ся розуму наберу; а єли з дурным, то й свôй згублю.

Коли йдешь до вовка на обѣд, бери пса с собою.

Коли любишь, люби'жь дуже, а не любишь, не жартуйже.

Коли'м був молод, не ѣв мене голод.

Коли'м не гôдна молодця, то не хочу голубця.

Коли мое не влад, то я с своим назад.

Коли молодый зо старою оженится, то так е, якбы молодіи неуки конѣ до старого воза запряг.

Коли мыши кота не чують, то собѣ беспечно герцюють.

Коли мѣд, то и ложкою.

Коли мѣсяць в серп, то чарôвницѣ ѣдуть на границѣ.

Коли на медведя мала галузь впаде, то бурчить, а як велика, то мовчить.

Коли нема на молоцѣ, то и на сырватцѣ не буде.

Коли прійде вôддавати, то нема що брати.

Коли пса бьють, най собѣ козы на розум беруть.

Коли (шановавши сонѣнько св., образы св. и людей добрых) свиня в болотѣ, то мовить, що красна.

Коли сидишь в ряду, давай коляду.

Коли сова з-яструбѣе, то выше сокола лѣтае.

Коли стало на хлѣб, то стане й на обѣд.

Коли страшишь, сам небôйся.

Коли сусѣд, як мѣд, тогды проси їого на обѣд.

Коли'сь в свободѣ, гадай о пригодѣ.

Колись и до нас прійде „прійдѣте поклонѣмося."

Коли'сь пяный то лѣзь в болото — а не зачинай.

Коли'сь ся обрав грыбом, то лѣзь в кошѣль.

Коли' сь щвець, пилнуй свого копыта.

Коли ся зачинае звада, не поможе и рада.

Коли ся рыба ловить, тогдѣ хлѣб не родить.

Коли ся сиротѣ женити, тогдѣ нôчь маленька.

Коли сѣно в стозѣ, то забув о Бозѣ.

Коли тревога, то до Бога; а по тревозѣ, забуде о Бозѣ.

Коли цвете бôб, то тяжко о хлѣб, а як мак, то не так.

Коли хочешь прiятеля позбутися, то му позычь грошей.

Коли шукаешь рады, стережися зрады.

Коло бука великая мýка.

Коло мене — абы не на мене.

Коломыю *) гудьмо, а в Коломыѣ будьмо.

Колос повный гнеся до землѣ, а пустый до горы стырчить.

Коло сухого дерева и сире згорить.

Комарь з дуба впаде та спôчне.

Кому Бôг годить, тому и огонь горить.

Кому Бôг поможе, той все переможе.

Кому Бôг розуму не дав, тому и коваль не укуе.

Кому весѣлье, а курцѣ смерть.

Кому на вѣк, тому на лѣк.

Кому на лѣк, тому на льек (ляк).

Кому ся веде, тому ся и когут несе.

---

*) Коломыя, стародавне мѣсто при Прутѣ, нынѣ обводове.

Пр. Изд.

Кому ся змеле, тобѣ ся скрупить.

Кому честь, тому хвала.

Кому щастье рачить, той и на кіевѣ выплине.

Конець дѣло хвалить.

Конець и вѣнець.

Коня в позычку не давай, а жѣнку в приданки не пускай.

Коня кирують уздами, а чоловѣка словами.

Коня кують, а жаба ногу пôдставляе.

Коня не бій, слуги не проклинай, жѣнки не дразни, коли хочь щоб статковали.

Корову тримае, а хто другій молоко з-ѣдае.

Короставое порося дармо чесати.

Корчма розуму учить.

Кота в мѣху не торгують.

Котра корова богато реве, тота мало молока дае.

Котрый пес богато бреше, той мало кусае.

Котюзѣ по заслузѣ.

Кракала ворона, як горѣ летѣла, а як долѣв летѣла, то и крыла опустила.

Красная мова находить добріи слова.

Красное личко — серцю непокôй.

Красное пѣрье на вудвудѣ, али сам смердить.

Красы на тарели не крають.

Крывда людськая боком вылазить.

Кривого дерева в лѣсѣ найбôлше.

Кричить не своим голосом, якбы чорт з него лыка дер.

Кров не вода, розливати шкода.

Крукови и мыло не поможе.

Крутится менѣ на языцѣ.

Крутится, як дурна вôвця.

Крутится, як жирне поросья.

Крутится, як муха на окропѣ.

Крутится, як посоленый вьюн.

Крутит, як швець шкирою.

Крутый, як криве дерево.

Крѣпится, як дыня на морозѣ.

Куда голка, туда нитка.

Куда ему за грôшь танцювати? —

Куда кинь, туда кинь, то все голым на пяту́.

Куда крути, туда верти, таки треба вмерти. (Казка).

Куда кумови до коровая? —

Куда кухтѣ до патины? —

Куда мах, туда мах, то все бѣду по зубах.

Куда не кинь, то клин.

Куда оберни, то все дѣра на верха.

Куда пôде Лесь, то всюды увесь.

Кукурѣку — мандерику.

Кума не бити — горѣлки не пити.

Кума́ с кумо́в тирири, свинѣ (выб.) морков порыли.

„Куме Андрею, не будьте (выб.) свинею."— Як же менѣ не бути, коли мене люде знають.

Кум красно говорить, але кривый писок мав.
Кум — не кум, не лѣзь в горох.
Кум не свиня (простѣть ми се слово), абы яйце в борщи з-ѣв.
✓ Купити, не купити, поторговати можна.
Купить, як пса облупить.
Купне, щупне.
К ** вѣ плюй в очи — вона каже, що дощ иде.
Курка збôжье розгребав, а в смѣтю зерна шукав.
Кусай мене псе, поки кров не потече.
Куць выграв, куць програв.
Кыев не вôд разу збудованый.

Л.

Ладна баба без едваба.
Лайка, байка — битва, молитва.
Ласится, як кôт на сало.
Ласкаве теля двѣ коровѣ ссе, а буйне жаднои.
Ластôвки вылѣтають, погоду обѣщають.
Ледача детина, котрои батько не вчив.
Лежаный хлѣб грѣх ѣсти.
Лежачи и камѣнь мохнатѣв.
Лежачого не бьють.
Лежух лежить, а Бôг му долю держить.
Лекше говорити, нѣжь зробити.
Лекше хвалити, як терпѣти.
Лехко прійшло, лехко й пôшло.

Лижи менѣ губы, коли гôркû, а сли солодкû, то сам злижу.

Лиса зловити.

Лисом пôдшитый — псом пôдбитый.

Лихе доброго не любить.

Лихе швидко приходить, а поволе вôдходить.

Лихій грôшь не загине. — Лихого гроша нѣхто не украде.

Лихій лихом погибае.

Лихій набыток не спôрный.

Лихій набыток не дôйде третих рук.

Лихій передобѣдок и найлѣпшій обѣд попсуе.

Лиха то радôсть, по котрій смуток наступае.

Лихо Литвинка нападе, як не зякне.

Лихом о землю вдарити.

Лихо не козацка, нема хлѣба ани пляцка.

Лихо тобѣ воле, коли тя корова коле.

Ловив вовк, ловив — а колись и вовка зловять.

Лоша -- вовчій пôдпалок.

Луб лице — очѣ трѣска.

Лутша одна свѣчка перед собов, нѣжь двѣ за собов.

Лутша соломяна згода, як золота звада.

Лутша *цноша* в болотѣ, як *нецноша* в золотѣ.

Лутше вôд разу ковтун з головы збути.

Лутше годовати, як поминати.

Лутше давати, нѣжь брати.

Лутше дома, нѣжь на празнику.

Лутше з добрым згубити, як з лихим найти.

✓✓ Лутше крывду терпѣти, як крывду чинити.

Лутше мати, як позычати.

✓ Лутше не обѣцяти, як слова не здержати.

Лутше око золота, нѣжь камѣнь олова.

✓ Лутше одно око свое, нѣжь чужіи обѣ.

Лутше псу муха, як поза уха.

Лутше свое лычко, як чужій ремѣнець.

Лутшій дома горох, капуста, нѣжь на вôйнѣ курка тлуста.

✓ Лутшій мудрый, хоть лихій, як добрый а дурный.

Лутшій нынѣ горобець, як завтря голубець.

Лутшій піяк, нѣжь дурак.

Лутшій приклад, нѣжь наука.

Лутшій пяиниця, як недбалиця.

Лутшій розмысл, як замысл.

Лутшій розум природженый, як наученый.

Лучилося слѣпій курцѣ зерно, та й то порожне.

Лыком пастернаку не выкопаешь.

Лысе ся теля уродило, лысе изгине.

Львôв не всякому здорôв.

Лѣнивый в своѣй хатѣ змокне.

Лѣнивый двѣчи ходить, скупый двѣчи платить.

Лѣта упливають як вода.

Любѣмося як братя, а рахуймося як Жиди.
Люде не мрут вôд голоду, але вôд хлѣба.
Люде о людьох говорять.
Людій ся радь, а свôй розум май.
Людська кровця не водиця, розливати не годится.
Люльки а жѣнки нѣкому не позычай.
Ляда бѣс чоловѣка удре.

М.

Мае губу вôд уха до уха.
Мае тилько гадок, що пес стежок.
Маешь вôз и перевôз.
Маешь руратыдѣдьку чубатый!
Макогôн облизав.
Малá ворона, а великій кусок мяса ковкне.
Малá детина, не выспишься — бôльша детина, не наѣсися — велика детина, не уберешься.
Маленьке, але важненьке.
✓Малî дѣти, малый клопôт — великî дѣти, великій клопôт.
Мало вкусишь, борше ковкнешь.
Мало го очима не з-ѣв.
Малый з него спасибôг.
Марусю душо, мыйся, чешися.
Маснои бесѣды чоловѣк.
Масти голову, поплювши в руки.
Маханье за битье не рахуеся.
Маю высѣти за одну ногу, волѣю за обѣ.

Маюся — як голый в терню.

Маюся — як горох при дорозѣ; хто йде то скубе.

Маю я руки на тоти му́ки.

Медведя коли вчать танцювати, то му на сопѣлку грають.

Медок солодок, а язычок дере.

Меже двома́ своими сокира згинула.

Меже людьми треба бути людьми.

Менѣ з уст, а тобѣ за пазуху шусть.

Милость о голодѣ не сыта.

Минули тіи роки, що росперались боки.

Много зла, коли на єдного два.

Мôцный, як с клоча батôг.

Мова ся мовить, хлѣб ся ѣсть.

Мовляв кійсь, або якійсь. — Мовляв той, гей той казав.

Мовчанка не пушить, толовоньки не сушить.

Мовчене де схочешь, то поставишь.

Мовчи, коли письма не знаєшь.

Мовчи, та потакуй.

Мовчи язычку, будешь ѣв плотычку.

Моє щастьє такє, як тои курки, що качата водить.

Молоде, золоте — а старе гниле.

Молодôсть буйнôсть, а старôсть нерадôсть.

Молодый дурный.

Мруть люде и нам то буде.

Московськє пожалованьє.

Мудрагель, куропатву з-ѣв, та казав, що ся вôдгризла.

Мудра голова не дбае на лихіи слова.

Мудра жона, коли е мѣх муки а другій пшона.

Мудрый не дастся за нôс водити.

Мудрый не лѣзе пôд стôл.

Мудрый, якбы всѣ розумы поѣв.

Мудрым нѣхто не вродився.

Мудрій головѣ досить двѣ словѣ.

Мудрѣйшін тепер яйцѣ нѣжь куры.

Мужь а жона, то една сотона.

Мужь женѣ закон.

Мутить як у греблѣ бѣс, (або) — в селѣ Москаль.

Муха му сѣла на нôс.

Мый, чеши, стрôй и ховай — а потôм заплати кому, щоб' взяв бѣду з дому.

Мы о людех, а люде о нас говорять.

Мысли в небѣ, а ноги в постели.

Мысли до суду не позывають.

Мы'смо собѣ свояки — его мама и моя мама на однiй водѣ хусты прали (або) — мôй батько а его батько коло однои печи грѣлися.

Мы с тобою, як рыба з водою.

Мышь в голову зайшла, заким зерно знайшла.

Мышь не одну мае дѣру до ямы.

Мясом хвалится, а вôн и юшки не ѣв.

Мяхкій як пампух — як подушка.

Мѣзиный палецъ менѣ тото повѣв.
Мѣняй свату, слѣпу кобылу за носату.
Мѣньба одному панув.
Мѣсто помощи — немощи.

Н.

На Бориса и Глѣба берися до хлѣба.
Набрався богатых, та убогим кидае.
Наважи, надрожи — а жито зійде.
На вербѣ грушки не родятся.
На весѣлю всѣ сваты — на хрестинах всѣ кумы.
На вовка помовка, а злодѣй кобылу украв.
На воротах слава не висить.
На выбôр Господи.
Нагадай козѣ смерть, то все буде „мé."—
Нагадала собѣ бабка, як дѣвкою була.
На галай, на балай.
На голій кости нема що гризти.
На голій толоцѣ тяжко доробитися.
Нагинай гиляку, доки молода.
На гнѣв не запертый хлѣв.
На гнѣв нема лѣкôв.
На головѣ стрôй, а коло заду (пробачте) з лопатою стôй.
На гроши нема пущиння.
На двое баба ворожила; або вмре, або буде жила.
На двох стôлцьох сидить.
На дôбрый камѣнь, шо насыпле, то змеле.

На другого примова, а о собѣ анѣ слова.

Надувся як пôвтора нещастя. (або) — як вошь на морозѣ. (або) — як ковальскій мѣх.

Надѣя в Бозѣ, коли хлѣб в стозѣ.

Надѣя в кут скрылася.

Надѣявся дѣд на мѣд, та воды не пив.

Надѣявся дѣд на обѣд, та без вечери лѣг спати.

Надѣявся Цыган на пироги, та борщу не ѣв.

На его видѣ горох дѣдько молотив.

На едно око слѣпій, а на друге не бачить.

На злодѣю шапка горить.

На зломану шею.

На злôсть моѣй жѣнцѣ, нехай мене бьють.

Най буде бабѣ плескано.

Най буде хоть при людех, коли не на люде.

Найбы го чорт на глубоке не носив, тобы вôн ся не втопив.

Най вже раз той орѣх розгрызу.

Най го злыднѣ побьють.

Найдеся купець и на дѣравый горнець.

Най жаба голову здôйме, то и царь не поставить.

Най иде своим ладом.

Най и тото здобрѣе.

Най кобыла журнтся, що велику голову мае.

Найлутша спôлка, чоловѣк та жѣнка.

Найлутше ся своею пядью мѣрити.

Най не буде вôд Бога грѣху, а вôд людій смѣху.

Най слѣпый камѣнь у воду верже, то и видющій не найде.

Най ся твое меле — не выберай.

Най ся тобѣ не бажить печеного рака.

Най ся того не бажить, що ся хаты не держить.

Най того опанує, хто свого не пильнує.

Най у ката, абы була заплата.

Накадив му пôд нôс.

На кôнскій великдень.

На кого Бôг, на того и люде.

На кого вороны, на того й сороки.

На кони ѣде, а коня шукає.

На кпы — шоб' ся дивовали такй дурнѣ, як ты.

На круте дерево крутого треба клина.

На ласый кусок найдеся куток.

На леду дурный хату ставить.

На мелника вода робить.

На мои руки найду всюда мýки.

На мѣд, не на жовчь, люде мух ловлять.

На оден раз не зôтнеш дерева.

На одній сѣножати и вôл пасеся и бузько жабы ловить.

На одним мѣсци и камѣнь порастає.

Напасть на гладкій дорозѣ здыбле.

На перéд не вырывайся, з заду не оставляйся — середины держись.

Напер на мня, як дюг на теля.
На Петра вериги *) розбиваются крыги.
Напiйся воды, коли 'сь з-ѣв пôв бѣды.
Напиши пропало.
На Подôлю, хлѣб по кôлю, а ковбасами плôт горожений.
На похиле дерево и козы скачуть.
На пса уроки — на кота помысл.
На Рôздво обôйдеся без паски, а про мак, буде й так, а без олѣю не зôмлѣю.
На рожен махати — з рогатим боротись.
На свôй млын воду обертае.
На святого Луки, нема хлѣба, анѣ муки.
На село дурити, бо мѣщане знають, (або)— бо у нас мѣсто.
На Симеона Юды боится кôнь груды.
Наскочив звѣрь на ловця.
Наскочила коса на камѣнь.
На смерть нема зѣлья.
Насмѣвалась верша з болота, коли оглядится, ажь сама в болотѣ.
Наставилося вовкови в зубы.
На старе смѣтье вертайся.
На столѣ тарѣлки, напiймося горѣлки.
На стрѣтенiе стрѣтилася зима з лѣтом.
Натер му перцю в нôс.
На ти сыну рака, набухайся, та молоти.
На тобѣ Данило, що менѣ не мило.

---

*) 16го Сѣчня.

Нà тобѣ небоже, що менѣ не гоже.

На тое коваль клѣщи держить, щоб' го в руки не пекло̀.

На тое курка гребле, абы що выгребла.

Натягаеся як пес до роботы.

Наука не йде на бука.

Научить бѣда ворожити, коли нема що в губу вложити.

Научу я тебе в середу кишку ѣсти.

На фрасунок добрый трунок — не поможе и трунок, як прійде фрасунок.

На чіим возѣ ѣдешь, того пѣсеньку спѣвай.

На чорнûм ся хлѣб родить, а на бѣлым що? ...

На чужій коровай очей не зрывай, а о собѣ дбай.

На чужѣй нивѣ все лѣпшая пшениця.

На чужûм подвôрю и трѣски бьють.

Нашого поля ягода.

На щастье *єшеляке* май серце єдиаке.

Нащо бык навык, на тое и налѣгае.

Нащо в кирницю воду льяти?

Нащо здорову голову пôд Євангелію класти.

Нащо свинѣ (не при вас мовлячи) монисто.

Нащо ты другого Бога взываешь, коли свого маешь.

На Яндрія вложи руку в засув.

На языцѣ мѣд, а пôд языком ѣд.

Нà! ѣджь дурню, бо то з маком.

На Юра-Ивана, на рахманскій (брахманскій?!) великдень.

На Юра, як рак свисне.

Не бôйся чорта, але злого чоловѣка.

Не бити кума, не пити з ним пива.

Не буде Галя, буде другая.

Не буде нас по нас.

Не буде пес голои кости глодати.

Не буде с песього хвоста сита.

Не буде с пса солонина.

Не буде с тои муки хлѣба.

Не буде уже тогды мене голова болѣти.

Не будешь палця лызав.

Не будутся за ним звоны розбивати.

Не будь солодкій, бо тя злыжуть; не будь гôркій, бо тя сплюють.

Не було в заяця фоста и не буде.

Не було нам гаразду, тай не буде.

Не вдавайся в сварку, бо будешь битый.

Не вдавайся з апостолами за стôл.

Не велика рѣчь, шо є в хатѣ пѣчь.

Не видав Грицъ нагавицъ, то ся вберає, то розберає.

Не видѣла сова сокола, як уздрѣла, ажь умлѣла.

Не в кождій водѣ мыло роспуститься.

Не вмився до неи.

Не вôдкотится ябко далеко вôд яблунѣ, а хоть ся вôдкотить, то ся фостиком оберне.

Не вôл (шанувавши слухи вашû) пердить, то чоловѣк говорить.

Не все добро, що смакує.

Не все то в середу Петра.

Не все то золото, шо ся свѣтить.

Не все то правда, що на весѣлю ладкають (спѣвають).

Не все тото правда, що в книжцѣ пише.

Не всякому духу вѣрь.

Не всѣм однако дано, одному ситце, другому решѣтце.

Не втне Панько шилом борщу.

Не вчас даешь хлѣба густо, коли зубôв в губѣ пусто.

Не выводи вовка з лѣса.

Невѣдомость грѣху не чинить.

Не вѣрь губѣ, бо вона часом бреше.

Не вѣрь губѣ, положи на зубы.

Не вѣрь жѣнцѣ, як чужому собацѣ.

Не вѣрь кобылѣ в дорозѣ, бо серед болота скине.

Не вѣрь мужу своим очам, лише моѣй повѣсти.

Не вѣрь нѣкому, нѣхто тя не зрадить.

Не вѣрь псови, бо тя вкусить.

Невѣстка скаржится, а на лицѣ не змарнѣла.

Не говори пишно, абы тѣ на зле не выйшло.

Не годен того, же го земля святая на собѣ носить.

Не гордун, що дôстав то ковкнув.

Не грай кôтка з медведем, бо тя здавить.

Не громадь дудку сѣна, бо загрузнешь по колѣна.

Не гризи з дѣдьком орѣхôв.

Не грѣй гадюки в пазусѣ, бо укусить.

Не давайся кожному вѣтрови повѣвати.

Не дай Боже з Ивана пана.

Не дай подобы, уйдешь обмовы.

Не далека то Украина.

Не дармо го Бôг назначив.

Не дасть того дóбра родина, що зла горóдица.

Не дбаю о звѣзды, коли ми мѣсяць свѣтить.

Не де й бьешь, як не по головѣ.

Не дивися на уроду, лише на пригоду.

Не для Грнця паланиця.

Не для пса ковбаса, не для кота сало.

Не дôстане вôн языка (вѣсти).

Не доросла (выбачте) свиня до коня.

Недосôль на столѣ, а пересôль на хребтѣ.

Не до тебе пилося.

Не дри'жь мене приступаючи.

Не жаль плакати, коли є за чим.

Не жаль утопитися у чистій водѣ.

Не женився — не журився; оженився — зажурився.

Не зазнавши бѣды не буде добра̀.

Не за нас то настало, не по нас перѐстане.

Не замѣтай чужои хижы, смотри чи твоя заметена.

Не зарѣкайся всього робити — тилько свого уха вкусити.

Не заспить грушок в попелѣ.

Не затрубить пес як вовк.

Не за тото бито, шо ходила в жито, але за то, що дома не ночовала.

Не заходи з дѣдьком в заклад.

Не зачипай гида, не каляй собѣ вида.

Не зачипай Жида, бо готова огида.

Незваному гостю мѣсце за дверми.

Не з вѣка калѣка — не до смерти пан.

Не здоровкай, коли нѣхто ти не кланяєся.

Не злюбив собѣ мѣстця.

Не з однои печи хлѣб ѣв.

Не иде до Петра, ино до Рôздва.

Не йди борзо, бо на бѣду найдешь; не йди поволи, бо бѣда на тебе найде.

Не йди дощику, звару тобѣ борщику.

Не кажи „злодѣй", поки 'сь за руку не схопив.

Не кажи „гоц", поки не перескочишь.

Не кайся рано встати, а молодо учити.

Не кіом, то го палков.

Не клади псови палцѣв в зубы, бо вкусить.

Не кождый спить, хто хропить.

Не кпите з Микиты, бо Микита сам кеп.

Не кракала ворона, як до горы летѣла, але буде кракала, як з горы полетить

Не крути, бо перекрутишь.

Не кусай, не стижи и не дыжи.

Не лакомься Грицю на дурницю.

Не лупне так ходак, як чобôт.

Не лѣзе, не тече, само ся волоче.

Не любить правды, як пес мыла.

Не мав вовк чим — та лыками.

Нема злого — жебы на добре не выйшло.

Нема злои дороги до своѣй небоги.

Нема кости в языцѣ, можь брехати и владыцѣ.

Немала баба клопоту, купила си порося; баба в крик, порося в квѣк.

Немало чорт ходакôв сходив, заким их позносив.

Нема лѣпшого чоловѣка над мене — нема гôршого пса над мене.

Нема лѣса без вовка, а села без лихого чоловѣка.

Нема над ню и над вôтову свиню (выбачте ми сесе слово).

Нема над рыбу линину, мясо свинину, ягоду сливину а дѣвку Марину.

Нема нынѣ в нѣким правды, йно в Бозѣ, та в менѣ трошки.

Нема нѣчого без „але". —

Нема приповѣстки без правды.

Нема роду без выроду.

Нема рыбы без ости, а чоловѣка без злости.

Нема слободы, як на Украинѣ.

Нема смерти без причины.

Нема то ремесло, як лемѣшь, та чересло.

Нема щастья без заздрости.

Нема що в трѣски зберати.

Нема що в коляду класти.
Не мôг ем тобѣ — ледвы собѣ.
Не могла звабити колачем, а потôм тяжко
було вôдбити бичем.
Не може по конях, то по голоблях.
Не можна всѣм губы заткати.
Не можь по кони, то по кульбацѣ.
Не на брехнѣ свѣт стоить.
Не на перед людей, тилько по перед люде.
Не нынѣ с поминком — не против ночи
згадуючи — не прудком кажучи.
Не обертай кота фостом.
Не оден пес Гривко.
Не оженишься, поки тя не оббрешуть.
Не остри ножа, доки 'сь не зловив барана.
Не паде грушка далше вôд листя.
Не переливки.
Не печалься утром, бо утро тобою.
Не пирожися, коли 'сь не пирôг.
Не писанін рукавы скачуть, но сыте че-
рево.
Не пытай „чій я?"—но пытай „що я?"—
Не пуши, головки не суши.
Не пытай „як ся маєшь?" — посмотри то
пôзнаєшь.
Не пышно, абы затишно.
Не плакавбы слѣп, кобы выдѣв свѣт.
Не платить богатый, але виноватый.
Не плачь за жѣнкою, буде другая.
Не плюй у воду — лучится напитись.

Не пôдешь по добрій волѣ, то пôдешь по неволѣ.

Не поберѣгши тѣла и душу погубишь.

Не позычай, злый обычай, як вôддае, то ще лае.

Не позычай у сусѣда розума.

Не показуй пугачеви зеркала, бо вôн сам знае, що красный.

Не помажешь — не поѣдешь.

Не поможе кадило, коли бабу сказило.

Не поможе воронови мыло, ани вмерлому кадило.

Не приказка, але правда.

Не присувай соломы до вогню.

Не продавай вовка, ажь го забьешь.

Не пхай палцѣв меже дверѣ.

Не пхайся, де тя не треба.

Не рада коза торгу, а куры весѣлю, та мусять.

Не рад хлоп, що дôстав в лоб, ще ногою дригае.

Не рôвняйся свиня (выб.) до коня, бо шерсть не така.

Не робив Жид на хлѣб, та и Цыган не буде.

Не роби з губы холявы.

Не родися красный, но родися щасный.

Не святіи горшки лѣплять.

Не с кіом ся вырвало, нѣкому в лоб не дало.

Не скропишь того свяченов водов.

Не скупôсть, але лихая сила.

Не солоне, як трава.

Не спитавши перше броду, не лѣзь прямцем в воду.

Не стала шкира за выправу.

Не сягай через крупы до пшона.

Не такій чорт страшный, як го малюють.

Не тебе беру Тацю, тилько твою працю.

Не тилько свѣта, що в вôкнѣ.

Не тилько ѣды, килько бѣды.

Не тогды коневи вôвса, коли вôн дивится до пса.

Не тогды коня сѣдлати, коли на него сѣдати.

Не тогды меча шукати, коли ся треба потыкати.

Не тогды хорта годують, коли на ловы йдуть.

Не той злодѣй, 'же вкрав, але той, 'же сковав.

Не той козак, що зборов, а той, що вывернувся.

Не тому прѣсно, що не кисло, ино тому, що не росчиняно.

Не то сирота, що роду не мае, а тò сирота, що долѣ не мае.

Не тра стару клопотати, стара знае, кому дати.

Не трать часу, поки бритвы голять.

Не треба Бога о дощ просити, буде вôн, як станем косити.

Не треба все на нôжки ставити.

Не треба с тим жартовати, що болить.

Не тримай з панами спôлки, бо як твое довше, то втнуть, а як коротше, то натягнуть.

Не тягни пса за хвôст, бо тя вкусить.

Не увѣришь, поки сам не змѣришь.

Не умен до двайцять, не жонат до трійцять, не богат до сорок, кругом дурак.

Не умерають старін, але часовін.

Не умер — болячка го вдавила.

Не уродить сова сокола, ино таке, як сама.

Не уроком — не уроченьки.

Не утѣкав пес вôд колача, але вôд бича.

Не учнся розуму до старости, але до смерти.

Нехай буде гречка, най не буде суперечка.

Нехай гуляв молодь... бôльшь копы лиха не наробить.

Нехай и коза знав, коли свитав.

Нехай ся прѣчь каже.

Нехай тоти плачуть, що нам зле зычуть.

Не хапанка на Иванка.

Не хапайся дурницѣ, не будешь седѣв в темницѣ.

Не хвалися мудрый мудростію, нѣ сильный силою.

Не ходить о наѣдок — лише о покушанье.

Не хотѣли Жиди ѣсти манну, найже з-ѣдять дѣдька.

Не хочу — дай сюда; не треба — здастся.

Не чудно, що кôнь здох, але хто дав псам знати?

Не чим то ѣ так величають — з а з у л я, зазуля!

Не шкодить бѣльмо оку, лише що не видить.

Не штука дати, коли є з вôдки брати.

Не штука писати, коли є що дати.

Не штука роскинути, а штука зôбрати.

Нещаслива година, як лиха р о д и н а.

Нещасливость свѣта, збавилося л ѣ т а, прiйшла зима, тай хлѣба нема.

Нещастье нѣколи само не приходить.

Не щодень великдень. — Не що дня брѣдня.

Не щодня можна сѣяти, зберати.

Не ѣв — замлѣв; наѣвся — розболѣвся.

Не ѣсть пан д я к гусей.

Нôс выше губы носить.

Нôчь нѣкому не спрiяє.

Нове с и т ц е на клинци, а старе пôд лавою.

Нового не запроваджай, с т а р о в и н ы держись.

Нога ногу пôдперає.

Ноги собѣ скалить, а чоботы на кiю носить.

Носится, як б а б а зо ступѣром. (Казка).

Нужда бы тя побила (не на вас показуючи).

Н у ж д а закон ломить.

Нужда мовчати не вмѣє.

Нѣ Богови свѣчка, нѣ чортови ожух.
Нѣ взад, нѣ вперед.
Нѣ в кут, нѣ в дверѣ. —
Нѣ вôд сонця, нѣ вôд мѣсяця.
Нѣ ворон кости мои туды не занесе.
Нѣ в сих, нѣ в тых, як собака в човнѣ.
Нѣ в три, нѣ в штыри — нѣ в пять, нѣ в девять.
Нѣгде мѣсця не загрѣе — такій непоседущій.
Нѣ дар, нѣ купля.
Нѣ до Бога, нѣ до людей.
Нѣ з губы мовы, нѣ з носа вѣтру.
Нѣкому на чолѣ не написано, щò вôн.
Нѣкому сама птаха в руки не вскочить.
Нѣм детина запѣла, когут духа спустив.
Нѣм пироги будуть, то баба умре.
Нѣм сонце зійде, роса очи выѣсть.
Нѣм товстый схудне, то худый здохне.
Нѣмый як рыба.
Нѣ пес, нѣ баран.
Нѣ писати, нѣ читати, а хотять за короля обибрати. (Казка).
Нѣ плуга, нѣ ролѣ, выспися до волѣ.
Нѣ се, нѣ те.
Нѣ с сього, нѣ с того, берь за лоб оден другого.
Нѣ сѣло, нѣ пало, дай бабо сало.
Нѣ сюд, нѣ туд. — Нѣ так, нѣ сяк.
Нѣхто не вѣдае, як хто обѣдае.

Нѣхто не знав — лише дѣд, баба и цѣла громада.

Нѣхто сороцѣ с пôд хвоста нѣ выпав.

Нѣчого не знав о божûм свѣтѣ.

Нѣчого не роби, лише Пилипа жени.

Нѣчого собѣ не винниû'смо, йно добре слово.

Нѣ швець, нѣ мнець.

Нѣщо бабѣ по єдвабѣ.

Нѣ юшки, нѣ петрушки.

О.

Обійдеся Андрушка без того окрушка.

Обійдеся великдень без гречаной паски.

Обійдеся в недѣлю без свяченого.

Обійдеся цыганське весѣльє без марцыпана.

Обійшовся, як Сахно в церквѣ.

Обложився дѣтьми, як дѣд онучами.

Обома руками дати.

О бѣду не трудно.

Обѣцяв Бôг дати, але казав чекати.

Обѣцянка, а не данка, дурному радôсть.

О вовку помовка, а вовк у кошарѣ.

Оглядайся на заднѣ колеса.

Огонь а вода добрû служити, але лихû пановати.

Огонь з водою нѣколи не погодишь.

Огонь святый — мститсп, як го не шануєшь.

Одже ту сук — тай годѣ.

Оженився, на чотыре вѣтры, а на пятый шум.

Ой дружба, дружба! гôркая твоя служба.

Ой жур, мати жур, лѣпшій Русин, як Мазур.

Ой не втне Панько тѣста, бо ячмѣнне.

Ой так, тай не як, де урода, там и смак.

О нашую то шкиру ходить.

О Николѣ, тай нѣколи.

Орел не пристав з воробцями.

Орѣх, вôл и невѣста одним духом жіють, нѣчого доброго не чинять, коли их не бьють.

Остатня рѣчь вовком орати.

Острить зубы, як кôт на сало.

От бѣда — тай годѣ.

Отець по батькôвськи побье, по батькôвськи й помилуе.

Отечество на языцѣ, а в серци *облуда.*

О тôй добѣ — кождый собѣ.

От так по козацки, нема хлѣба, ѣсти пляцки.

О умерлим добре вогори, а нѣ, то мовчи.

Очѣ бы ѣли, а губа не хоче.

П.

Пан Бôг дав купця, а чорт розгудця.

Пан Бôг старый господарь.

Пан добрый, як отець, взяв корову и скопець, а панѣ, як мати, казала теля взяти.

Пан с паном, а Иван з Иваном.

Панич — не знав нич, но єдно письмо, тай то му з головы вытрѣсло.

Панич — що украв бич.

Пан лупить хлопа, як скопа, а дѣдько пана, як барана.

Пан на тронѣ, а хлоп на ослонѣ.

Панська ласка до порога.

Панськє око коня тучить.

Панство в головѣ, а воши за комнѣром.

Пан хорошій, та нема грошій.

Паны бьються, а мужикôв боки болять.

Паны скубутся, а пôдданых чубы болять.

Паны, як дурнѣ, що хотять, то роблять.

Панѣ, на цѣлй санн, та ще й ноги высять.

Пек-пеком нема що ѣсти.

Пек ти осина — ги на тя — пропавбы'сь, не снив бы'сь ся.

Пеня московська.

Перед неводом рыбы не ловлять.

Перед обѣдом не вадить, а по обѣдѣ загладить.

Перезувся в сѣчку.

Перейшов вже скрôзь сито и решето.

Перейшов на дитинячій розум.

Переплив море — на березѣ утонув.

Перехрестися, та влѣзь в болото.

Первого торгу не пускайся.

Перше коло чобôт ходив, а теперка не знає, як в них ступати.

Першій килишок, як по леду, другій, як по меду, а за третій не пытай, лише давай.

Перший коты за плоты.

Пес бреше, вѣтер несе.

Пес бреше на сонце, а сонце свѣтить.

Пес бреше, пан ѣде.

Пес здохлый не кусав.

Пес на кости лежить; сам не ѣсть и другому не дасть.

Пес не з-ѣсть не поваляевши.

Пес пса ѣсть, коли ся ѣсти хоче.

Пес псу-брат.

Песя мати не загине.

Печений голубы не летять до губы.

Пій, а не бій.

Пилнуй носа свого, а не кожуха мого.

Писав, писав — чим? запечатовав.

Пытався чорт бабы: „Що о Бозѣ люде говорять?"— „Славлять, величають."— „А що о менѣ?" — „Якось вас дуже на зубы взяли." —

Пыталися дѣдька, чим бы хотѣв бути? — „Окомонскою кобылою, мелника куркою, або панскою мамкою."

Пытатися кума-розума.

Питье, пожитье.

Пищить, як каня. (Або) — як дѣдько в градовій хмарѣ.

Пье на вовчу шкиру.

Пье, як по оселедци.

Плаче, як роба в неволѣ.

Плачте очи — видѣли 'сте, що 'сте куповали.

Плете дубы, як на палилѣ. — Плете банелюки.

Пливае, як пампух в олѣю.

Пôди до Кракова, всюда бѣда однакова.

Пôди за Бескиды, не збудешься бѣды.

Пôди и за Карпаты то треба бѣдовати.

Пôди з дурнем на раки, а вôн ловить жабы.

Пôди псе, укуси мене, а потому бѣды не збудешься.

Пôду до церкви, але не буду молитися.

Пôзнав, куда стежка в горох.

Пôзнав свôй свого.

Пôзнае и коза, коли полудне.

Пôзнай грача, не партача.

Пôзнати вовка, хоть в баранѣй шкирѣ.

Пôзнати ворону по пѣрью.

Пôзнати дурного, по смѣху іого.

Пôзнати з мовы, якон хто головы.

Пôзнати пана по холявах.

Пôзнають хлопцѣ и в калній сорочцѣ.

Пôлтя нѣхто не мастить.

Пôрвався, як з мотыкою на сонце.

Пôсла нѣ сѣкуть, нѣ рубають.

„Пôшла бы ты за муж?" — „Та бы ся пôшло." — „Маешь ты що?" — „Табы ся знайшло." — „А робила бы ты?" — „От! розговорили 'сте ся.

Пôшла его псалтыра на перець.

Пôшла по сыр, а в хатѣ пожар — пôшла по масло, а ѣ в печи погасло.

Пôшли дурного, за ним другого.

Пôшли дурня — то сам дурнем зôстанешь.

Пôшло му по носѣ.

Пôшло поле в лѣс.

Пôшло щастье в лѣс по прутье.

Пôшов в лозы пасти козы.

Пôшов до головы по розум.

Пôшов дѣд на жебры, та не мав в що хлѣба класти.

Пôшов, як богачеви (або: бѣдному) по смерть.

Пôшов, як рак по дрѣжджи.

Поберѣмься небого, в тебе мало, а в мене и того.

По бородѣ потекло, а в рот не попало.

Повело му ся, як с Петровои днины.

Поволи хлопчику, раз хлѣба, два разы борщику.

Поганому за шостак.

Погорѣлець — хлѣб з-ѣв, а солому спалив.

По добрій хвилѣ лихую ждай.

Показався — тай сховався.

Показуе грушку на вербѣ.

Показуе дорогу, а сам в болото лѣзе.

Поки дѣда, поти хлѣба.

Поки Васпля, поти весѣлья.

Поки мѣшка чують, поти шанують.

Поки не упрѣти, поти не умѣти (або уздрѣти).

Покинь живе, та шукай умерлого.

Покинь сани, возьми вôз.

Поки плѣши, поти кныши.

Поки ся дѣвка не вôддасть, то и псови воды подасть; а скоро ся вôддасть, то и собѣ не хоче.

Поки три-пять (недѣль по Рôздвѣ) не мине, то тепла не буде.

Поки щастье плужить, поти пріятель служить.

Покора стѣну пробивае.

Покраснѣти, не покраснѣе, а подобрѣти подобрѣе.

Половина свѣта скаче, а половина плаче.

Помагае, як мертвому кадило.

Помастив му медом пôд нôс.

Помагайбôг — Бодай здоров.

„Помагайбôг Гриню." — „Копаю пане глину."

По нитцѣ дôйдешь клубка.

По нѣмецки нецки, по польски корито.

По обѣцянку треба швидкого коня.

По оченаши, напіймося по чаши.

Попамятаешь московській мѣсяць.

По парѣ, по парѣ, а з заду два.

Поправився с печи на лоб.

Порôвняв горы з долинами, а богатых з убогими.

По роботѣ пôзнати майстра.

Порожня бочка гучить, а повна мовчить.

По смерти нема покаяня.

По смѣху плачь наступае.
Постава свята, а *сумлѣнье* злодѣйске.
Постигло му в пятах.
Постимо як Рахмане. *)
Поти добро, поки мокро.
Поти ягнятка скачуть, поки мати видять.
Потрѣбный, як дѣра в мостѣ.
Похвала з власнои губы не поплачуе.
Почухрайся, де тя не свербить.
По швѣ му ся поре.
По ярмарцѣ лихій торг.
Поѣхала Гася, тай вернулася.
Правда в очи коле.
Правда розмыслу не потребуе.
Правда, як двѣ.
Правда, як олива на верх выйде.
Правдою цѣлый свѣт зійдешь, а неправдою, анѣ до порога.
Працюе, як чорный вôл.
Прибери пенька, то стане за Сенька.
Прибери пня, дай му имня, и з него буде чоловѣк.

---

*) Росказують, що е люде (народ) далеко десь на сход сонця за чорными морями, котрѝ звутся Рахмане. Оны суть у Бога щасливіи — дуже твердо постять, лише раз в рôк на великдень мясо ѣдять. А великдень рахманскій (кажуть) припадае на переполовленіе (25го дня по наших великодных святках), коли шкаралупа свяченого яйця вôд нас ажь до них через море запливе. - Чи не е то яка темна повѣсть о Браманах Индійских, або вѣдав память колишнои связи нашого народа з далеким востоком, або знать походженія Словен из Индіи!? —

Пр. Изд.

Прибудь щастьє, розум буде.

Привикай до господарства з молоду, не будешь знав на старôсть голоду.

Пригоды учать згоды.

При готовій колодцѣ добре огонь класти.

Придаток не стоить за даток.

Прійде и на пса колись зима.

Прійде коза до воза, скаже „мè."—

Прійде кумець на обѣдець, а лыжки не буде.

Прійде лѣто, то є розманто, прійде зима, то хлѣба нема, и чоботы ледащо и робити нема що.

Прійшла свиня (выб.) до коня, тай сказала: „Ось бо я румак." — А кôнь вôдказує: „И ноженьки тоненькі̑, и ушенька клапонькі̑, и шерсть не така, и сама як свиня."

Прійшов гôсть, та на голу кôсть.

Прійшов — нѣ ситця, нѣ решѣтця.

Прійшов по хвили — вже мыски помыли.

Прійшов хтось, тай взяв щось, пôшов бы'м за ним, та не знаю за ким.

Прійшов, як слѣпій до фарбы.

При компаніи дався Цыган повѣсити.

Прилип, як пяный до плота.

Прилип, як слѣпый до тѣста.

Приложи руку — бо рука не кума.

Прилѣпив, як горбатого до стѣны.

При мнѣ мого не бій.

Припав му до смаку, як муха до меду.

Природу тяжко одмѣнити.

При своей небозѣ добре и в дорозѣ.

Присхло, як на псови.

Притяли му крыла.

Причѣпи кобылѣ фôст.

Продав пса за лиса.

Про єдного жовнѣря вôйна буде.

Прозьба панська рôвно з наказом ходить.

Прозьба стѣну перебьє.

Промый чоло, чи не дасть Бôг чого?..

Промѣняв ремѣнець на лычко.

Пропав батько з дурными сынами.

Пропав Козак з дудами.

Пропав, як пес в ярмарок, (або) — як камѣнь у водѣ.

Просили — не хотѣв, казали — мусѣв.

Проси, як найбôльше, а бери, що дають.

Просто з моста на бѣгущую воду.

Пси выють, а мѣсяць свѣтить.

Пси му за ухом выють.

Псови очи, а чортови душу запродав.

Псѣ голоса не йдуть на небеса.

Пуста голова анѣ посивѣє, анѣ полысѣє.

Пустив Бôг Микиту на волокиту.

Пустився на хехкій хлѣб.

Пусти пса пôд стôл, вôн лѣзе на стôл.

Пусти уха меже люде, то цымало учуєшь.

Пфу на землю, закім ся оженю.

Пхаєся, як до свяченои воды.

Пяній а дѣти и нехотя правду скажуть.

Пяный на все зôзваляє.

Пяный свѣчки не поставить.

Пяный собѣ розум вôдберав, а Бôг му изнов дав.

Пятами накивати.

Р.

Рада бы душа до раю, та ѣ грѣхи не пускають.

Рада бы мама за пана, та пан не бере.

Радься другого, а смотри свого.

Раз, два не поможе, то десѣть поможе.

Раз мати родила, раз гинути треба.

Раз тилько козу на лѣд нагнати можна.

Рана загоится, але зле слово нѣколи.

Рано встати, треба ся вмити й росчесати.

Ранок панок.

Ранї пташки зубы тереблять, а пôзніи очи.

Раховати сыр, масло, то и пирогôв не ѣсти.

Рахуй грошѣ с тиха, не зазнаєшь лиха.

Рація рацієв, а шкода шкодов.

Рôздво ялобы ся, а великдень не снив бы ся.

Робив — на себе ся дивив.

Рогатин *) — Богови побратим.

---

*) Мѣстечко в Бережанским обводѣ над потоком Гнилою Липою, колись було заможне.

Пр. Изд.

Роди бабо дитину — а бабѣ сто лѣт.

Роди бабо дитину, будешь панянкою за годину.

Родом куры чубатѣ.

Рожа и межи кропивою зôстане рожею.

Розгнѣвався — муха му на нôс сѣла.

Роззявляє губу жаба на вола, але го не з-ѣсть.

Розлетѣлися, як липове клинье.

Розмова, як гуся с пацятком.

Розмова, як с кобылою в болотѣ.

Розумный пôд стôл не ляже.

Розуму богато, а грошей мало.

Розуму до головы нагнати.

Роскôшь творить бôль; як приходить смакує, як вôдходить катує.

Роспустився, як цыганська пуга.

Роспустне житье в молодости, приносить хоробу на старіи кости.

Россвѣтив му свѣчку, що ажь з очей искры летять.

Россмѣявся так красно, як бы пекла не хотѣв.

Росстанье з милым смерти ся рôвнає.

Росте, як з воды, (або) — як на дрѣжджох.

Рости псу трава, коли мого коня нема.

Росчесав ѣй косу до вѣнця. *)

Рубай коло сука, треба раз в сук.

Рука кожда к собѣ горне.

---

*) Извѣв ѥю.

Рука руку мые, абы обѣ були бѣлй.
Руки бѣлй а *сумлѣнье* чорне.
Рушив розумом, як здохле теля хвостом.
Рыба в водѣ, а ѣсти ѣй годѣ.
Рыба рыбою живе, а люде людьми.
Рыба, свинина не потребуе вина.

С.

Савка в кут, коли гостѣ сут.
Сам блудить, а других судить.
Сам бык землю борикае, и на себе кидае.
Само ся дае, коли е.
Санна ѣзда, ангелская ѣзда, але дѣдьчій выворôт.
Свиня (шанувавши слухи ваши) квичить, а в плôт лѣзе.
Свиня (выбачте) мѣх дре, и сама реве.
Свинѣ (выб.) не до поросят, коли ю смалят.
Свôй дôм не ворог, коли прійдешь, то прійме.
Свôй менѣ не милый — а при мнѣ го не бій.
Свôй, не свôй, не лѣзь в город.
Свôй своему завсѣды рад.
Свôй хоть не заплаче, то ся скривить; хоть ся не скривить, то не высмѣе.
Свое взяв, тай прав.
Свое не видить пôд носом, а чуже пôд лѣсом.
Свое святое — чуже найсвятѣйше.
Свои люде не Татаре, не дадуть загибати.

Свѣдчится Цыган своими дѣтьми.
Свѣт скаче — свѣт плаче.
Свѣт собѣ завязала.
Свѣт, як банька, а люде як мухи.
Святый спокою, гаразд с тобою.
Се бѣда, мама Гриця привела, та не знаем, як звати.
Сей свѣт позыченый.
Сей свѣт, як маковый цвѣт.
Сербай, не дбай, хоть рѣдке, абы богацько.
Середа пôст, не треба губы мастити.
Сердитая собака, вовкови корысть.
Сердится, якбы му пес ковбасу з-ѣв.
Серцем люби, а руками тряси.
Седи в хатѣ, не рыпайся.
Седи грыбе, зак' тя хто здыбле.
Седи, та грѣйся — плачь, та втерайся.
Седить, як у-бога за дверми.
Седить, як на ножах. (або) — як на жару.
Седить, як чорт на грóшах в болотѣ.
Сик, пик на помело, коли воды не було.
Сила без головы шалѣе, а розум без силы млѣе.
Силованым коньом не доробишься.
Силоваными очима не можь ся довго дивити.
Сирота — а губа як ворота.
Скажене (хрань Боже) лише слѣпе заразливе.
Скаче, як дѣдько.
Скаче, як теля на посторонку (на упонѣ).
Скачи враже, як пан каже.

Скачу, як хлѣб зобачу.

Скира на чоботы, язык на пôдошвы.

С кого ся насмѣхають, с того люде бувають.

С конем не грай, невѣстѣ не улѣгай, грошей сам не ховай, коли не хочешь шкоды мати.

Скорій як черепаха.

Скулився, стулився ги пес, ще й хвôст пôджав.

Скупый два разы тратить.

Скупый не глупый, щодрый не мудрый.

Скривився, як середа на пятницю.

Скрыпливе колесо довше ѣздить, як нове.

Сла́ва бы ти пропала (нехай ся прѣчь каже).

Слабому животови и пироги завадять.

Сливка — слинка, грушка — минушка, рыба — вода, хлѣб голова.

Слова до рады — руки до звады.

Слова масніи, а пироги пôсніи.

Слова не полова.

Слова шкоды не нагородять.

Слово вылетить горобцем, а вернеся волом.

Служба вольности не тратить.

Служба не дружба.

Слухай богато, а мало говори.

Слѣпый невидющого водив, та оба в яму повпадали.

Слѣпый хромому доганяе.

Слѣпый — хто через решето (або — далше вôд носа) не видить.

Смаку — як в печеним раку.

Смаруй хлопа лоіом, а вôн смердить гноіом.

Смерти не треба шукати, сама прійде.

Смерть а жена вôд Бога призначена.

Смерть за плечима, а бѣдѣ весѣлье.

Смерть лести не знае.

Смерть не перебирае.

Смотри желѣзного кôлка, а не срѣбного.

Смотри кôнця кождій справѣ.

Смотри, мовчи — а свое роби.

Смотри себе — буде с тебе.

Смуток бы на тя темный, та чорный упав! (не до вас кажучи).

Смѣйся смѣшку — дам ти кишку.

Смѣлый, як за плотом.

Снуеся ми перед очи, як в день так в ночи.

Сôль омаста — масло окраса.

Соб быцю коло плота, яка плата, така й робота.

Сова хотьбы лѣтала по пôд небеса, то соколом нѣколи не буде.

Сокира, мотыка, топорець — сорока, ворона, воробець.

Сокира остра, мотыка ѣй сестра.

Соломяным слугою нѣхто не доробився.

Соломяный парубок золоту дѣвку бере.

Сонце бы тя побило (нехай ся прѣчь каже).

Сонце свѣтить, дощик крапить, чарôвниця масло робить.

Сонце ся в морѣ купае — сонце спочило.

Сорока горѣла, бо пити хотѣла.

Сорока скрегоче, гостѣ каже.

Сором стер собѣ с чола.

Сорочки не мае, а женитися гадае.

Сорочку выкупив, а сукман заставив.

С палця собѣ того не выссав.

С панами рѣдко, а з дурнями нѣколи не приставай.

Спаньем голоду не перебудешъ.

Спанье не дасть конье.

Спасôвка ласôвка, а петрôвка голодôвка.

Спасся як медвѣдь.

С перцем, чи не с перцем, коли с щирым серцем.

Спився як Беля (Бейла) *).

Спи доню — най ти доля росте.

Спить сова, тай куры бачить.

Спить, якбы шовком шив.

Сплющій пес не угонить заяця.

Спôлка двох годуе.

---

*) 1188 Бела король угорскій, буцѣм в помôчь прогнаного Князя Галицкого Володимира Ярославича, пôдступив с сильным вôйском пôд Галичь. Галичане по удаленію свого Князя Романа Мстиславича Володимирского вôтворили врата Уграм. Бела уверг Кн. Володимира в темницю, а осадив на княжескии престолѣ сына свого Андрея, котрый загостившися беспечно, пановав насильно над Галичанами; доки Кн. Володимир не утѣк из неволѣ, и (1190) с помôчью Казимира Справедливого не приступив пôд Галичь. Тогдѣ Галичане выгнали Угрôв и з радостію прійняли свого родимого князя. По тûм то Белѣ осталась приповѣдка.

Прип. Изд.

С повного лехко брати, хочь убывае, не так знати.

Спокôйный, як кобеля за возом.

Спомôгся дѣд на обѣд, а баба на кисѣль.

Спможи сиротѣ, выколе ти очи.

С прибудку голова не болить.

С пустои студолы не вылетить хиба сова.

С пѣсни слôва не выкидають.

Срѣбло, золото тягне чоловѣка в болото.

С слѣпого, глухого, нѣмого найлутшій чоловѣк (мужь).

С старецького сына не буде добрый газда.

Ставився як лев, а згинув як муха.

Ставится, як окунь протѣ водѣ.

Став ми костев в горлѣ — сôлью в оцѣ — хрѣном в носѣ.

Став не свôй. — як укопаный. — як опареный.

Стало на юшку, а нестало на петрушку.

Стара панѣ все то шіє, то поре.

Стара правда и старе вино завсе добре, але не стара дѣвка.

Старого лиса тяжко зловити.

Старый, а не росте.

Старый, а храмає.

Старшій Галичь вôдо Львова. *)

---

*) Львôв, нынѣшняя столиця королевств Галиччины и Володимирщины над потоком Полтвою, построєн Львом Даниловичем, князем руським около 1270 года; а Галичь, давнѣйшая столиця княжества, уже стояв 1140 года, коли Володимирко Володаровичь Князь Теребовельскій перенѣс

Старшій Грицьъ як Парашка.
Статок робить достаток.
Стереже го, як ока в головѣ.
Стереженого Бôг стереже.
Стережися того, же не мав нѣчого.
Стережися того, кого сам Бôг назначив.
С тлустого мяса тлуста и юшка.
С тобою говорити, гороху наѣвшись.
Сторонить вôд нього, як вовк вôд сѣти
Страх бôльшій вôд переполоху.
Стриже и голить.
Стрижи, не обберай.
Стругав, стругав, тай перестругав.
Ступай з дороги, бо ѣде безногій.
Судна дѣравого нѣхто не наповнить.
Суд скваплывый рѣдко бував справедливый.
Сукманка не мамка, коли ся ѣсти хоче.
Сук на сук.
Суха ложка губу дре (рот дере).
Сухій марець, мокрый май, буде жито кобы гай.
Схилився по полѣно, та стовк собѣ колѣно.
Сховай, що не вадить.
С чим ся обходимо, тов до нас лепне.
С чужим и на серед села росставайся.
С чужого злого учися свого.
С чужого коня и серед калябухи злѣзай.

свою столицю из Теребовлѣ до Галича. — Чують ще нынька пôдупаліи Галичане достойнôсть своего гóрода.

Пр Изд.

С чужои торбы хлѣба не жалують.
Сыр тилько вôдкладаный добрый.
Сытый голодному не вѣрить.
Сытый голодному не товаришь.
Сѣв каменем.
Сѣв як на леду.
Сѣе вѣтер, вѣтром жити буде.
Сѣльска собака най ся меже двôрскім не мѣшае.
Сѣмь лѣт го не бачив ем, бодай ем го був нѣкды не бачив.
Сѣмь лѣт мак не родив, а голоду не вчинив.
Сѣмь лѣт хробак в хрѣнѣ зимовав, а смаку не зазнав.
Сѣмь миль пѣшки для однои кишки.
Сякій такій, абы був, абы хлѣба роздобув.
Сяк так, абы выжити.
Сяк так, абы не по людськи.

Т.

Така правда, як вошь кашле.
Так бы'сь чув звоны.
Так го люблять, як пси дѣда.
Так дбае, як пес о пяту ногу.
Так тепло, ажь пара кости ломить.
Таке *цѣкаве*, ажь бульки з носа лѣзуть.
Такій добрый, ино го до серця прикладай.
Такій жвавый, якбы з ока выпав.
Такій красный, якбы го з воску ульяв.
Такій способный, як вôл до карнты.

Такій страх, що ажь сорочка полотном стала.

Таким ся рогом чеши, яким дôстанешь.

Так кравець крав, як му сукна став.

Так мама казали.

Так моя добра хата, як твоя кôмната.

Такой бѣдному нѣколи нѣчог' не мати

Такои ласки найду и в Парашки.

Так пише, як мак сѣв, прійде читати, як в розѣ не знав.

Так ся доробив, як сôль на окропѣ.

Так ся зателепав, як Жид.

Так ся тебе бою, як вторôчного снѣгу.

Так ся хлѣб удав, щоб' ся кôт за шкиру сховав — закалець на палець.

Так тому рад, якбы му пси обѣд з-ѣли.

Так то поможе, як сухому попѣл.

Так то правда, як пси траву ѣдять.

Таку Бôг коляду дав.

Там де великѝ вôкна, богато свѣтла, а мало правды.

Там де сирота зôстатися мав, лутше абы камѣнь вырôс.

Там макогôн блудить, де макитра рядить.

Там ся лѣниво працюв, де пожитку не чув.

Тане мнясо пси ѣдять.

Танець не робота, хто не вмѣв, то *сромота.*

Твердый Русин. — Тверда Русь, все перебуде.

Тебе и святый Петро не загрѣв

Телиця яловая.

Теля не знався на пирогах.

Тень, тень, абы збути день.

Тепле ваше панонькy слово.

Тепло як в бани.

Тепло, як за лихим паном.

Тернина грушок не родить.

Терпить го, як сôль в оцѣ.

Тилько воску и ладану.

Тилько гадок, що в решетѣ дѣрок.

Тилько до Ильѣ добрiи рои, а по Ильѣ повѣсь роя на гилѣ.

Тилько свѣтла и кадила.

Тилько ся журить, як кобыла звернувши в болотѣ.

Тимто прѣсно, що не кисло.

Тинды-рынды за три грошѣ.

Тиха вода береги ломить, а быстра тамув.

Тихо, як мак сѣв.

Тобѣ смѣх, а менѣ плач.

Товаришь мовный в дорозѣ стоить за вôз смарованый.

Товчеся як Савка по пеклѣ.

Тогды бы'м тя видѣв, коли свою потылицю.

Тогды вôн буде богатым, як пес рогатым.

Тогды дали хлѣба, як зубôв не стало.

Тогды дорога спѣшна, коли розмова потѣшна.

Тогды коваль зелѣзо кув, коли горяче.

Тогды лыка дри, коли ся деруть, тогды дѣвку дай, коли беруть.

Тогды любить и сват, коли ся добре мае брат, а колы бѣдный, то забуде и брат рôдный.

Тогды мама бѣду знае, коли малую детину мае.

Тогды мама дурна, коли детина мала

Тогды ми губы лыжи, коли чорніи.

Тогды скупи, коли на днн.

Тогды сусѣд добрый, колы мѣшок повный.

Тогды то буде, як на долони волосье выросте.

Тогды у сироты великдень, коли сорочка бѣла.

Того и чорт в ступѣ не потрафить.

Того шукае, що не положив.

То его права рука, (або) — праве око.

Тое мене нѣ свербить, нѣ болить.

Тое му так потрѣбно, як лысому гребѣнь, слѣпому зеркало, а глухому музыка.

То не вчислѣ.

То не до шмыги.

То не з Грицьом справа.

То не певна, то хитра пташка.

То пустіи слова, але правды в них нема

Торкни в стôл, то ся ножицѣ вôдозвуть.

То ще тогдѣ дѣялося, як шкиряни̂ грошѣ на светѣ були.

То язя с пекла родом.

Тра знати по чому локоть.

Тра йти в свѣт за очи.

Трафив го в седно.

Трафив з дощу пôд стрѣху.

Трафив на злый раз.

Трафив свôй на свого.

Трафилося слѣпій курцѣ бобове зерно, и тым ся удавила.

Треба го, як пятого колеса в возѣ.

Треба довго калатати, щобы бабу ошукати.

Треба му в сѣмь пасом воду освятити.

Треба рано встати, абы его ошукати.

Треба розумом надточити, де сила не зможе.

Треба сесе в коминѣ записати.

Треба шести, абы звести (лѣнивого).

Три бабѣ, а два Жиды зроблять ярмарок.

Три дни не живився, а красно дивився.

Три дни ходу, до обѣд празнику.

Тримався, як репяк кожуха.

Тримався як слѣпый плота.

Тримає як мертвый рукою.

Тримайте мене з заду, бо впаду.

Тримай язык за зубами.

Три паны, два атаманы, а оден пôд-даный.

Труба на пса, на чоловѣка звôн.

Труби Грицю в рукавицю.

Трудна згода, де огонь и вода.

Трудно, абы на добре выйшло, що из злых рук прійшло.

Трудно рану гоити, а не уразити.

Трѣщи, не трѣщи (морозе), вже минули водо'рщи.

Трясе як молоде теля.
Туда бій, а туда потече.
Туда то стежка в горох? —
Тут треба побренькати.
Ты мене за чôп, а я тебе за воронку.
Ты на него хлѣбом — вôн на тебе каменем.
Ты ему образы̀, а вôн тобѣ лубье.
Тыць, тиць, де був Гриць.
Тѣшится, якбы го бузько носом искав.
Тѣшится, як Жид пархами.
Тягли медведя до меду, та урвали уха — тягли медведя вôд меду, та урвали фôст.
Тягне воду на свое колесо.
Тяжко вовка за фôст уймити.
Тяжко дѣти годовати, як камѣнь глодати.
Тяжко нести — жаль (шкода) покинути.
Тяжко плисти против воды.
Тяжко сѣяти, коли нѣщо орати.
Тяжко там украсти, де газда (господарь) сам злодѣй.

У.

Убери пень, буде подобень (хорошень).
Уберися жѣнко в кожух, бо тя буду бити.
У Бога всего много.
У Бога всемога.
Убогого и галузье тягне.
Убогому мало що бракуе, а захланному всього.

Убрався в жупан и мыслить же пан.

Убрався в правду, як Татарин в зброю.

Убрався, як чорт на утреню.

У вдовы хлѣб готовый, але не всякому здоровый.

У ворожки хлѣба трошки.

Увяз, як пес на ланцуху.

У голоты нема що молоти.

У гостинѣ остатный почипай ѣсти, а первый переставай.

У доброи господинѣ нема нѣколи по обѣдѣ.

У дѣда в торбѣ не поживишся.

У дѣтей высокй пороги, а в роднчôв бодай ще выжчй були.

Уже горло засхло, куды що йшло.

Уже не надоложишь уповаючи.

Уже сѣмь лѣт, як правды нѣт.

Уживай Федьку, то хрѣн, то редьку.

Уживай свѣта, поки служать лѣта.

Уздриш вовчу звѣзду.

Укажи му палець, а вôн руку просить.

У кія два кôнцѣ.

У людій дѣвок сѣмь, а доля всѣм, а в мене одна, и тая негôдна.

У лѣнивого усе свято.

У мене того не купити.

Умер богатый, ходѣмо ховати, умер убогій, шкода дороги.

Умерла детина, тай кумство пропало.

Умерлого з гробу не вертають.

Умый кожух, а не помочи.
Умѣв там влѣзти, та не мôг перескочити.
Умѣе вôн с чорного бѣле зробити.
Умѣла варити, та не вмѣла давати.
У нас сегодня Луки -- анѣ хлѣба, анѣ мукѝ.
У нас така приповѣдѣнка, де парубок там и дѣвка.
У нас Украина — треба собѣ самому хлѣба укроити,
У нашого свата всѣм одна хата.
У нашои Катерины весѣлье и родины.
У него натура як у тура.
У него душа рогата — тяжко му сконати.
Упав в гаразд, як сливка в болото, (або) — як муха в сметану.
Упав в тѣсну дѣру.
Упав весь жучку панови в ручку. (Казка).
Упав як мѣх з воза.
Упертый як Русин.
Урвалась му нитка.
Уродився, оженився — тай вмер.
Уродила, та не облизала.
Уродися — вдайся, а нѣ, то скапарайся.
Уроки на сороки.
У свѣдка очи як у дѣдька.
У сироты два роты, одним ѣсть а другим бреше.
У скупого завсѣды по обѣдѣ.
Усолодився як червак у хрѣнѣ.
У страха великіи очи.

Утопив свôй *мавшок* в животѣ.

Утѣкав перед вовком, а впав на медведя.

Утѣк, не утѣк — а побѣгти вôльно.

Утѣха, як с порожного мѣха.

Утѣхи на годину, а бѣды до смерти.

У цымбалнсты нема на чим сѣсти, а у басѣстн нема що ѣсти.

Ученый — не доученый, гôрше, як простак.

Учепився репяком, тай держится.

Учепився як грѣх села.

У яловои коровы молока не впросишь.

Х.

Хата чужая, як свекроха лихая.

Хату а жѣнку все треба покрывати.

Хвали мене роте — а нѣ, то тя роздеру.

Хвалится, як Цыган своими дѣтьми.

Хвалить, якбы медом мастив.

Хвальба сорочки не дасть.

Хвальков ся нахвалить, а будков ся набуде.

Хватив шилом патоки.

Хитро, мудро, не великим коштом.

Хитро, мудро — як не даси то тѣ выдру.

Хлопа кôрцьом не мѣряють.

Хлоп бодай пановав — а силы не мав.

Хлопець волы гонить, а дѣвчина ще ся не вродить а єго догонить.

Хлопець, як живое срѣбло (ртуть).

Хлоп тилько в продажи мае ще вôльность.

Хлоп як дуб.

Хлѣб, а вода бѣдного ѣда.

Хлѣб а вода, нема голода.

Хлѣба не много, а я и до того.

Хлѣб в дорозѣ не затяжить.

Хлѣб мае роги и ноги.

Хлѣб погорѣв — не журися, не будешь го ѣв.

Хлѣб святый, дар божій — карай нас Боже ним до вѣка.

Хлѣб ѣжь, а правду рѣжь.

Ходак ся находить, нѣжь ся чобôт зробить.

Ходи дурню перцю, шафрану ти причиню.

Ходи Петре до вôйта.

Ходить, як блудная вôвця.

Ходить, як овечка, а буцкае, як баран.

Ходить як по бритвах.

Ходить, як теля за коровою.

Хоре коли не вмре, то роспеститься.

Хоть без зубôв и о еднйм оку, лишь бы сего року.

✓Хоть бы'сь був чистый як лѣд, а бѣлый як снѣг, то тя обмовлять вôд голов до нôг.

Хоть бы'сь глядѣв по всѣй Украинѣ, добра не знайдешь.

Хоть бѣда, то гоц.

Хоть врѣжь, то не потече.

Хоть вывози цѣлый лѣс, то все буде оден бѣс.

Хоть голо, абы весело.

Хоть голый, та в пôдвязках.

Хоть иду в гостину, то беру хлѣб в торбину.

Хоть мы собѣ браты, але нашй кишенѣ не сестры.

Хоть не красне, але власне.

Хоть нема що ѣсти, абы коло кого сѣсти.

Хоть не почесный, але щесный.

Хоть не тепер, то в четвер.

Хоть раз, а гаразд.

Хоть смердить, коли смак мае.

Хоть ся переволоче, то не утече.

Хотѣвся перекрасти, та си очѣ выштуркав.

Хоче бути газдов, а не вмѣе коневи фоста завязати.

Хрестять люде, хоть ся ще не уродило.

Хромого пса лехко здогонити.

Хто богато говорить, той мало творить.

Хто богато обѣцяе, той рѣдко слова дотримае.

Хто богато пье, сам себе побье.

Хто богато ѣсть и пье, той в розум не тые.

Хто борше насипле, той борше змеле.

Хто бѣду мае, той богато знае, хто гаразд мае, той мало знае.

Хто бѣды не знае, най ся мене спытае.

Хто в болото лѣзе, тóго ще й пôпхнуть.

Хто в болото лѣзе, тот ся покаляе.

Хто в бѣдѣ, бѣду стерпить — а хто в гараздѣ, шоб' нѣколи бѣды не знав.

Хто в бѣдѣ дав — два разы дав.

Хто в коршмѣ служить, тому в бровари платять.

Хто в лѣтѣ гайнуе, тог в зимѣ голодуе.

Хто вôд страху умер, тому бединами звонять.

Хто волохатый, буде богатый.

Хто в печи лягае, другого ожогом досягае.

Хто в пѣрье порастае, най на бѣдного памятае.

Хто в ряду, мусить дати коляду.

Хто в свѣтѣ не бував, той чуда и дива не видав.

Хто высоко лѣтае, тот низко сѣдае.

Хто дав зубы, дасть и хлѣб до губы.

Хто дбае, той мае.

Хто два заяцѣ гонить, жадного не здогонить.

Хто добре уйме, той добре несе.

Хто дужчій, той лѣпшій.

Хто дурневи выбачить, мае сто днѣв вôдпусту.

Хто дурным уродився, той и в Кіевѣ розуму не купить.

Хто з Богом с тим Бôг.

Хто здоров лѣкôв не потребуе.

Хто з разу выграе, той на кôнци не мае що ставити.

Хто каши наварив, тот мусить и з-ѣсти.

Хто кого мине, най ногу вывине.

Хто кому стрык, все му дащо тык.

Хто коня купить, бере и уздечку.

Хто колуе, той дома ночуе, а хто дуже простуе, той в дорозѣ ночуе.

Хто любить ревне, жалѣе певне.

Хто любить свѣт, той любить правду.

Хто мае богацьо, той бурчить, а хто мало, той мовчить.

Хто мае в торбѣ, той з-ѣсть и на горбѣ.

Хто мае выкруты, не пôде в некруты.

Хто мае гроши, той все хорошій.

Хто мае пасѣку, той мае мѣд, хто мае дѣти, той мае сирôд.

Хто много мае, той прагне бôльше.

Хто мовчить, сто навчить.

Хто мовчить, то лиха ся збуде.

Хто на сопѣвку дав, той буде на нѣй грав, а хто не дав, не буде грав.

Хто на тебе каменем, ты на него хлѣбом.

Хто на окропѣ спарився, и на зимну воду дуе.

Хто на чужій обѣд ся спускае, той з голоду вмерае.

Хто не бере, тому лекше.

Хто не важить, той не мае.

Хто не выпье до дна, той не зычить добра.

Хто не був нѣколи пôдданым, той не буде добрым паном.

Хто не зазнав зла, не вмѣе шановати добра.

Хто не мае зброи, най не йде в бои.

Хто не слухав вôтця, матери, нехай слухав песьои шкиры.

Хто не слухав тата, той послухав ката.

Хто не стоить о грôшь, той и шелюга не варт.

Хто не умѣв молитися, най иде на море учитися.

Хто оре, сѣв — той ся надѣв.

Хто переберав, той перебере.

Хто першій, той лѣпшій.

Хто пытався, той не блудить.

Хто пôд ким яму копав, сам в ню падав.

Хто пôзно ходить, сам собѣ шкодить.

Хто поволе ѣсть, той поволе робить.

Хто по кладцѣ мудро ступав, той ся в болотѣ не купав.

Хто посмарув, той поѣде.

Хто потапав, тот ся бритвы хапав.

Хто припоминав, той ся допоминав.

Хто против Бога, то и Бôг против ньому.

Хто пьв, тому наливайте, хто не пьв, тому не давайте.

Хто рад обѣцяв, той не мав охоты дати.

Хто рано встав, тому Бôг дав.

Хто робить, той ся доробить.

Хто сивый не мудрый, лишь старый.

Хто скляный дух мав, най на чужого каменем не кидав.

Хто служить з ласки, того мѣшок пласкій.

Хто служить з ласки, тому милосердіем платять.

Хто служить з ласки, тому став хрѣном хлѣб панскій.

✓Хто с псами лягав, той з блохами встав.

Хто с псами пристав, навчится брехати.

Хто спѣшить, той смѣтить.

Хто стався вôвцею, того вовк з-ѣсть.

Хто стався медом, того мухи з-ѣдять.

Хтось ся квасу наѣв, а мене оскома напала.

Хто сѣв по Покровѣ, не мав що дати коровѣ.

Хто ся з отрубами змѣшав, того свинѣ з-ѣдять.

Хто ся лѣчить, того бѣда цвѣчить.

Хто ся сам хвалить, той злых сусѣд мав.

Хто терпен, той спасен.

Хто тримав в зимѣ пьвцуха, той мав в лѣтѣ пастуха.

Хто три роки служив у панôв, а три у Жидôв; того бы лишь повѣсити.

Хто умѣв брехати, той вмѣв и красти.

Хто умер, той в ямѣ, а хто жів, той з нами.

Хто хлѣб носить, той ѣсти не просить

Хто ходить по ночи, шукав буковои помочи.

Хто хоче зберати, мусить добре засѣяти.

Хто хоче пытлювати, мусить зачекати, а хто нараз буде зараз.

Хто хоче пса ударити, той кія знайде.

Хто хоче свѣдком бути, треба хрестик лызнути.

Хто хоче що справити, треба ся забавити.

✓Хто часто в дорозѣ, був пôд возом и на возѣ.

Хто чисте *сумлѣнье* мае, той спокôйне спати лѣгае.

Хто чого шукае, той знайде.

Хтѣвши гаразд мати, треба ухом землѣ пріймати.

Худа худоба свого ховання.

Худый пес не сказится, нно сытый.

Ц.

Церква горить, а люде руки грѣють.

Церкву обдирае, а звôнницю побивае.

Церкву покрив, а звôнницю обдер.

Цнота и покора не мае мѣсця у панского двора.

Цы видишь, цы не видишь, то мовчи.

Цы в камѣнь головою, цы каменем в голову.

Цы все тотее переймати, що на водѣ пливе?

Цыган меже двома хлѣбами з голоду вмер — старого не стало, а нового не дôждав.

„Цыгане! якои ты вѣры?" — „Якои хочешь." —

Цыганска кобыла день бѣжить, а три дни лежить.

Цы опиханый паноньку ячмѣнь?.. (Казка).

Цы пье, цы не пье, то все пяный.

Цы ся врачимо, цы не врачимо, нехай ся хоть побачимо.

Цыть Ивасю! панôв не переслухаешь.

Цураха поганим очем.

Цур дурня, та масла грудка.

Цур тобѣ, та пек. —

Ч.

√ Часом и межи кропивою росте кѣйло (лилія).

Часта крапля дощу и камѣнь подѣравить.

Чекай ряду, дôстанешь коляду.

Через бабиніи телята, не можь в горо́д подивитися. (Байка).

Через вороги тяжко до пекла дôстатися.

Через святых до Бога, через людій до цѣсаря.

Через сидженье не мôг запопасти в лежане.

Чеши дѣдька з рѣдка, нех йде до дѣдька.

Чеши дѣдька з рѣдка, бо теплый.

Чіе веремнье, того и погода.

√ Чій хлѣб ѣси, того пѣсню спѣвай.

Чія душа часнику не ѣла, не буде смердѣла.

Чія згуба, того грѣху повна губа.

„Чія справа?" — „Вôтова." — „Хто ю судив?" — „Вôт."

Чія хата, того правда.

Чія шкода, того й грѣх.

Чигае, як каня на дощ.

Чи купити, чи не купити, а могорычу треба ся напити.

Чим бык навык, тым и реве.

Чим горщик накипѣв, тым и смердѣти буде.

Чим дальше в лѣс, тым бôльше дров.

Чим не наѣсися, тым ся не налыжешь.

Чи може сова в сонце дивитися?

Чим пес старый, тым хвôст твердый.

Чим ся мудрый встыдае, тым ся дурный величае.

Чим хата богата, тым рада.

Чим хата мае, тым гостя прiймае.

Чого бы слѣпачище хотѣв, кобы плôт видѣв? —

Чого жалуешь козѣ лѣса?.. най ѣсть.

Чого надто, то (выбачте) и безроги не хотять.

Чого не купити, того и не жаловати.

Чого очи не видять, того серцю не жаль.

Чого паны наварять, тым ся пôдданiи попарять.

„Чого слѣпый плаче?“ — „Бо стежки не баче.“

Чого ся Ивась не научить, того и Иван не буде вмѣти.

Чоловѣк гордѣе, коли му ся добре дѣе.

Чоловѣк за батôг, а жѣнка за пирôг.

Чоловѣк мыслить, а Бôг рядить.

Чоловѣк на свѣтѣ, як банька на водѣ.

Чоловѣк не ангел, абы не согрѣшив, а не чорт, абы не покутовав.

Чоловѣк не дастся, лише раз з розуму звести.

Чоловѣк не є собѣ ворогом.

Чоловѣк стрѣляє, а Бôг кулѣ носить.

Чоловѣк, як муха; нынѣ жіє, а завтря гніє.

„Чому чорт мудрый?" — „Бо старый." —

Чорна корова, а бѣле молоко дає.

Чорнò пьє.

Чорт все чортом буде. —

„Чорте! де йдешь?" — „Болото палити." — „Не буде горѣти." — „Добро менѣ пакôсть зробити."

Чорте! нà грушь, тилько мене не ворушь.

Чорт не плаче, коли чернець скаче.

Чорт не спить, але людій зводить.

Чорт по тытулѣ, коли нема ничого в шкатулѣ.

Чотыре свѣчок спалила, заким Гриця умыла, а пятый каганець, такой Грицько поганець.

Чув що звонили, а не знає в котрій церквѣ.

Чує муха де струп.

Чужа кошара не наплодить овець.

Чужа хата як свекроха (мачоха).

Чуже красне — своє найкрасче.

Чуже миле, своє наймилѣйше — чуже святоє, своє пренайсвятѣйше.

Чужій кожух не грѣє.

Чужій хлѣб найсмачнѣйшій.

Чужим волом не доробишься.

Чужими руками добре гада ловити.

Чужими руками тилько огонь брати.

Чужих богôв шукає, а своих дома має.

Чужѝ руки лехкіи, та не пожитечнѝ.
✓ Чуй не чуй — бачь не бачь — а мовчи.
Чухайся вôл з волом, кôнь с коньом а свиня (выб.) о тын, коли нема с ким.

Ш.

Шануй горы, мосты, будуть цѣлѝ кости.
Шафрану не перетрешь, а жѣнки не перепрешь.
Швецъ знай своє шевство, а у кравецтво не мѣшайся.
Швецъ не купецъ, а коза не товáр.
Швидкій, як медвѣдь за перепелицями.
Шенцѣ-венцѣ — а чорт в кишенцѣ.
Шіє, поре — ниткам горе.
Шіє собôтным штыхом на недѣльный торг.
Шибаєся, як чорт по пеклѣ.
Шило в мѣшку не утаится.
Шкиру з него здер.
Шкода псу бѣлого хлѣба, бо го не з ѣсть, лише покаляє.
Шкода учить розуму.
Шкода ходу до поганого роду.
Школа гола — є де сѣсти, а нема що ѣсти.
Шляхтичь с переваренои сырватки, шабелька на лычку, перевеслом пôдперезаный.
✓ Шукає вѣтра у поли.
Шулька двох годує.

Шуми до кумы.

Шум що не можна, а кишеня порожна.

Щ.

Щаслива година, коли заспить вечеру детина.

Щастье му з рук вылетѣло, як птиця из сѣти.

Щастье на колѣнѣ не ломится.

Щастье розум вôдберае, а нещастье назад вертае.

Щастье, як трястье, кого схоче, то нападе.

Що бабине, то все не таке, як людське.

Що Бôг дасть, то не напасть.

Що було и не було, всьо ся перебуло.

Щобы'м був вѣщим, тобы'м бѣды не знав.

Щобы то був за швець, жебы кождому на одним копытѣ робив?..

Щобы чоловѣк знав, що не знае, тобы и мав, що не мае.

Щобы я моглася до тебе шпильков пришпилити.

Що вôльно панови, то не вôльно Иванови.

Що вôн загадав, тобы и на воловій шкирѣ не списав.

Що в серци, то й на языцѣ.

Що вѣк, то иншій свѣт.

Що вѣсь, то нишая пѣснь.

Що голова, то не хвôст.

Що голова, то розум.

Що громада скаже, то й пан не поможе.

Що громадцѣ, то й бабцѣ.

Що два, то не єдин.

Що день, то добридень.

Що дурному по розумѣ?..

„Що дурный робить?" — „Воду мѣряє."

„Що дурный робить?" — „Плює, та хапає."

Що з головы, то й з мысли.

Що знав, то сказав.

Що кôнь, то (выб.) не свиня, шерсть не така и нога тонка.

Що кому мило, хочьбы и половина зогнило.

Що коршма то стôй, що корчь то бл*й, крѣпися, а далѣй ступай.

Що край, то иншій обычай.

Що краснѣйше, то смачнѣйше, що староє, то гидноє.

√ „Що курцѣ снится?" — „Просо." — „А що дѣвцѣ?" — „Молодець.". —

Що лехко прійде, то лехко пôде.

Що має высѣти, то не утоне.

Що малый пан влѣпить, то й великій не вôдойме.

Що менѣ по хлѣбѣ? коли зубôв нема.

Що минуло, то ся забуло.

Що молодше, то солодше, що староє, то твердоє.

Що мѣра, то вѣра.

Що на мысли, то й на языцѣ.

Що на своим смѣтью, то не згине.

Що не потрѣбне, то и в горнець не класти.
Що не свербить, то не кортить.
Що не складно, то не ладно.
Що нынѣ менѣ, то завтря тобѣ.
Що платить, с тым на торг учащають.
Що правда, то не грѣх.
„Що робити з бѣды?" — „Тра в голову заходити." —
„Що старше вôд розуму?" — „Увага." —
Що свѣта, то й міра.
Що там чувати коло вашои хаты? бык цы привык, телиця цы веселится?
Що тверезому на умѣ, то пяному на языцѣ.
„Що то полѣтыка?" — „Нещирôсть." — „А шпекуляція що? . . — „Цыганьство." —
„Що у вас чувати?" — „Гаразд из бѣдою."
Що увисне, то не утоне.
Що упало, то пропало.
Що хатка, то инча гадка.
Що червоне, то красне; що солодке, то добре.

Ѣ.

Ѣв бы кôт рыбу, а в воду не хоче.
Ѣдь кобыла, хоть весь три дни не ѣла.
Ѣжь гôрко, кисело, солоно — умрешь, а не згнієшь.

Ѣжь коза лозу, коли сѣна нема.
Ѣжь прѣсняки, заким будуть кисляки.
Ѣжьте борщ, капусту, бо пироги не-суть.
Ѣжь, що дають, а роби, що кажуть.
Ѣсти, пити було, а принуки не було.
Ѣхала Хима з Єрусалима, вôзок скрегоче, Хима ся регоче.

Я.

Я го кладу на полицю, а вôн паде на лавицю.
Я забула, що я хора — як танцюй, так танцюй.
Язко (я) мовчить, а все знає.
Языком клепай, а руки при собѣ тримай.
Яка бѣда уродилась, така изгине.
Яка вѣра, така й офѣра.
Яка голова, така й мова.
Яка грушка, така й юшка.
Яка исповѣдь, такє розгрѣшенье.
Яка кроква, така й лата, яка робота, така заплата.
Яка мама, така сама.
Яка неия, така й доня.
Яка плата, така подяка.
Яка предка, така нитка.
Яка пряжа, такє й полотно.
Яка пуга, така й смуга.
Яка пшениця, така паланиця.

Яка така пѣсенька лутша, нѣжь сварка.
Як Бôг несхоче, то хочь бы'сь десять голов мав, нѣчого не зробишь.
Як буде доля, то буде и льоля.
Як будешь паном, то все будешь брав даром.
Як було з ранку, так и до останку.
Якбы втяв.
Якбы го на сто коній всадив.
Якбы го окропом спарив.
Якбы з Богом говорив.
Якбы о голову йшло.
Якбы святіи дôм перелетѣли.
Якбы сѣмь баб до него промовило.
Як бѣда, то до Жида, а як мине бѣда, най дѣдько бере Жида.
Як в житѣ кукôль, то хлѣбови покôй, а як звонець, то му конець.
Як в пекло кинув, так загинув.
Як гуляв, так гуляв; нѣ чобôт, нѣ холяв.
Як дерево зôтнуть, кождый трѣски зберае.
Як добра годнна, то знайдется родина, а в злій годинѣ нѣчог' по родинѣ.
Як дуды настроять, так дуды играють.
Яке дерево, такій клин, якій батько такій сын.
Яке житье, така й смерть.
Яке корѣнье, таке й насѣнье.
Яке поѣхало, таке повернуло.
Як есть, то шелесть, а як скупо, терпи губо.
Яке твое царство, така й твоя сила.

Яке частованье, таке дякованье.

Яке ѣхало, таке й здыбало.

Як жито в оборозѣ, то надѣя в Бозѣ.

Як заграють, так танцюй.

Як звав, так звав, абы що дав.

Якій батько, такій сын, выкрали з дѣжки сыр.

Якій дудок, такій чубок.

Якій дѣдько печеный, такій и вареный.

Якій дѣдько с Химка, така его жѣнка.

Якій кôнь, така и кульбака.

Якій мелник, такій млын, якій отець, такій сын.

Якій пан, такій крам.

Якій пастух, така й череда.

Якій пес на утрени, такій и на службѣ.

Якій „помагайбôг", такій „бодайздоров." —

Якій розум, така й бесѣда.

Якій щепь, така яблôнь.

Якій, такій уряд лутшій, нѣжь проста служба.

Яки сани, таки сами.

Як коржа, так коржа; як спечемо, так дамо.

Як мôг, так допомôг.

Як Мурин нѣколи бѣлым, так дурный розумным не буде.

Як мы людям, так люде нам.

Як мы о людьох, так люде о нас говорять.

Як мысль, так мысль — таки буде Перемышль *).

Як напився, то до кирницѣ задом обернувся.

Як не буде Ивана, то не буде пана.

Як не даси с прозьбы, то даси с принуки; а чого прозьба не докаже, то докажуть буки.

Як не прійме Бôг грѣхи за жарт, то буде шелесту богато.

Як не прôдрешъ очи, то прôдрешь мошонку.

Як не свôй ходить.

Як огню стережеся.

Якого 'сь пива наварив, такое и пій.

Як пес робить, так пес в чоботьох ходить.

Як пôде душа по руках, то ся чортови дôстане.

Як посѣяв, так зійшло.

Як прійшло, так ся розійшло.

Як пье, то не проливае, як бье, то добре влучае.

Як рыбу в сак половив.

---

*) Перемышль, стародавный гóрод над Сяном, колись столиця княжества Перемыского — нынѣ обводовое мѣсто, пребываніе руського Епископа. (Е тутки книгопечатня Словенско-руськая и проч.)... Кажуть люде, що якійсь царь строивши сей гóрод, задумався, як го назвати? ... Ажь чоловѣк якійсь приступивши к нему, сказав: Як мысль и проч... и вôдси гóрод назван Перемышлем. (?)

Пр. Изд.

Як свѣт настав, то рак не свистав.

„Як собѣ поживаете?" — „От! часом с квасом, порою водою."

Як собѣ постелишь, так ся выспишь.

Як спить, то не ѣсть, як ѣсть, то не дрѣмае.

Як с платка вывинув.

„Як ся звешь?" — „Михайло." — „А робити хочешь?" — „Нехайно." — „А борщу?" — „Не хочу." — „А пирога?" — „Хоть бы й два."

Як ся зійде Стрый и Ломець (рѣки), то буде свѣту конець.

„Як ся маете?" — „По серединѣ, як вчора так нынѣ."

Як ся набуло, так ся избуло.

Як ся пріобрѣло, так ся из-ѣло.

Як ся убрав, так го урачили.

Як ся чоловѣк гаразд мае, то и сусѣд бувае.

Як-так, абы за мое стало.

Як ты ся тѣшишь, вороги ся смутять; як ты ся смутишь, вороги ся тѣшать.

Як тя видять, так тя пишуть.

Як умре детина, то мала щербина, а як тато, або мама, то велика яма.

Як умѣе, так пѣе.

Як хорошій, не жаль грошій, як поганый, копну ногами.

Як хто дбае, так и мае.

Як хто хоче, так по своей мамѣ плаче.

Як чоловѣк жѣнки не бье, то в неи утроба росте.

Як чорт в очерет улѣзе, то в котру схоче дудку грае.

Як? — я не дяк, десять раз говорити, я скажу раз, але гаразд.

Як я ся гаразд мав, кожный мене добре знав — а як став убогій, не приходять гостѣ в мои пороги.

Я о цыбулѣ — а вôн о часнику.

Ярь (весна) нашь отець и мати, хто не посѣе, не буде вберати.

Я Татарина зловив, а вôн мене не пустив; (або в приказцѣ так): „Тату! я зловив Татарина." — „То веди го сюда." — „Не ведется бо." — „То держи го." — „Не держится бо." — „То пусти го." — „Не пускается бо." —

ЗАГАДКИ.

— — acutissimum ingenium produnt, et litteratum etiam ad stuporem rapiunt expressionum vivacitate et convenientia.

Mich. Lutskay.

1. Штыри тыки, два патыки, семый замахайло.
2. За лѣсом, за пралѣсом суха дзява (собака) бреше.
3. Бôльше вôд коня, менше вôд свинѣ.
4. Бери — квичить, клади — квичить, лиши — мовчить.
5. Чотыре братя все бѣжуть, а нѣкды негодни здогонитися.
6. Виса висить, хода ходить; виса впала, хода взяла.
7. Чорненьке, маленьке, що найбôльшу колоду рушить. (або)
   Менше вôд пчолы, а найбôльшу колоду переверне.
8. На подѣ ночовав, як упав, нѣхто костей не збирав (лизав).
9. Кривенькое, маленькое, все поле счепурляе.

10. Лѣсом иде, не трѣсне — водою йде, не плюсне.

11. За лѣсами, за горами золота дѣжа кисне.

12. За лѣсом, за пралѣсом бѣлiи хуста высять.

13. Одно просить: свитай Боже, друге просить: смеркай Боже, трете мовить: менѣ все одно як в день, так в ночи.

14. Шуварова сестра, шуваром ишла, сѣмь сот сорочок на собѣ несла.

15. Нѣм ся отець уродить, вже сын по свѣтѣ ходить.

16. Бѣле як мукà — не мука, хвôст мае як мышь — не мышь.

17. Шило-вило, мотовило, по пôд небо ходило, по нѣмецки говорило, по турецки заводило.

18. Иде чоловѣк у лѣс — дивится в село; иде чоловѣк до села — дивится в лѣс.

19. Шило-вило мотовило, по пôд небеса ся вило; в лѣтѣ спѣвае, на зиму нас покидае.

20. Вôз без колѣс, дорога без пѣску, батôг без тряску.

21. Сивый вôл выпив воды повный дôл.

22. Скунда скаче; рында рые.

23. Червоный корѣнь, винный смак — земля го зродила, чому так?

24. Маленьке, кругленьке на столѣ не бувало, а весь мір згодовало.
25. Довга Гася (лася) простяглася, кобы встала тобы неба дôстала.
26. На серед села зарѣзано вола; в кождій хатцѣ по бокатцѣ.
27. За лѣсом, за пралѣсом бочка крови мокне; в найбѣднѣйшій хатѣ мусять ю мати.
28. Иду — не берегом, кину — не деревом, иму — не курье, скубу — не пѣрье.
29. Виса висить, хода ходить, Бога просить, щобы виса впала.
30. Без рук, без нôз (нôг), на пôд вылѣз.
31. По пôд конѣ лягае, до сусѣды бѣгае. (або)
    В стайни ся кохало, на руках сѣвало — хто буде знати буде добре казати.
32. Стоить при дорозѣ на одній нозѣ; головка мала, а в нѣй тьма.
33. Стоить дерево серед села, а в кождій хатцѣ по гилячцѣ.
34. Стоить дуб — на дубѣ липина, на липѣ конопля, на коноплѣ глина, на глинѣ капуста, а в капустѣ свиня.
35. Плахта-тарахта всьо поле збѣгае. (або)
    Дѣраве рядно все поле вкрыло, Бога просило, щоб' ся зазеленѣло.

36. Стоить дуб, а в дубѣ дванадцять гиляк, в кождій гилѣ по штыри гнѣздѣ, в кождім гнѣздѣ по сѣмь птах.

37. Бѣлое поле, гусь на нем оре, чорне насѣнье, мудрый го сѣе.

38. Чотыре идуть, дванадцять несуть, де платити треба; еден ся каже.

39. Що росте без корѣня?

40. Що цвите без цвѣту?

41. Що бѣжить без повода?

42. Питалася швидка свѣрка; чи е хапко дома.

43. Є у нас такій баран, що у него сорок ран.

44. Є у нас такій кôнь, що пôд себе мече гнôй.

45. Отець лежить в повитью, а сын пôшов по свѣту.

46. Конець села забито вола, до кождои хижки тягнутся кишки.

47. Корова сива горы позбивала, пришла домôв, тай зарычала.

48. Сѣмь миль мосту, а за тым мостом цвѣт, радуе му ся весь свѣт.

49. По земли бѣгае, пôд лавов лѣгае.

50. В лѣсѣ росло, на полю ся пасло, на градцѣ схло, на столѣ ся трясло.

51. Чорне як крук, бѣле як снѣг, просте як стрѣла, криве як коса..

52. Меже двома горами, бьются бараны золотыми рогами.

53. Мôй брат Кундрат, на горах, на водах, на желѣзѣ, на телѣзѣ, на рачачій нозѣ.

54. Иде — дѣд бабу за руку веде.

55. В лѣсѣ росло, листок ймѣло, теперь носить душу и тѣло.

56. Чотыре братя стрѣляют до єдного пня, а не могут выстрѣлити.

57. Є у нас бучок, а на бучку яворець, на явôрци конопка, на конопцѣ глинка, а на глинцѣ млачка, а в нѣй хвостачка.

58. Двайцять красных, тридцять сильных, пятьдесят мудрых, а сто дурных.

59. Суть то росохи, на росохах кадобець, на кадовбци драбинка, на драбинцѣ гôрка, а на гôрцѣ жердье; по тîм жердю дики пташки лѣтают, але крылець не мают.

60. Стоит при дорозѣ, розложив обѣ нозѣ — прійшов хлоп, меже ноги льоп: Щастє дай Боже.

1. Товарина.
2. Терлиця.
3. Кульбака.
4. Ланцюх.
5. Колеса.
6. Яблуко — порося.
7. Блоха.
8. Горнець.
9. Серп.
10. Мѣсяць.
11. Сонце.
12. Зубы.
13. Вôкна — дверѣ — пѣчь.
14. Рыба.
15. Дым.
16. Рѣпа.
17. Каня.
18. Сокира.
19. Ластôвка.
20. Човен.
21. Мороз.
22. Ворона — свиня.
23. Ягода.
24. Перси женскіи.
25. Дорога.
26. Кирниця.
27. Борщ квашеный.
28. Рыболовля.
29. Кôт — сало.
30. Дым.
31. Сито.
32. Макôвка.
33. Сонце.
34. Стôл накрытій — в мысцѣ капуста.
35. Борона.
36. Рôк.
37. Письмо.
38. Вôз.
39. Камѣнь.
40. Папороть.
41. Вода.
42. Мышь — кôт.
43. Ковбиця.
44. Жорна.
45. Дым.
46. Рѣка.
47. Коса̀.
48. Великдень.
49. Мѣтла.
50. Сито.
51. Сорока.
52. Звоны.
53. Млин.
54. Дверѣ.
55. Колыска.
56. Коровячѝ цыцки.
57. Стôл накрытый зо стравою.
58. Лѣта чоловѣчѝ.
59. Тѣло чоловѣче.
60. Плуг.

